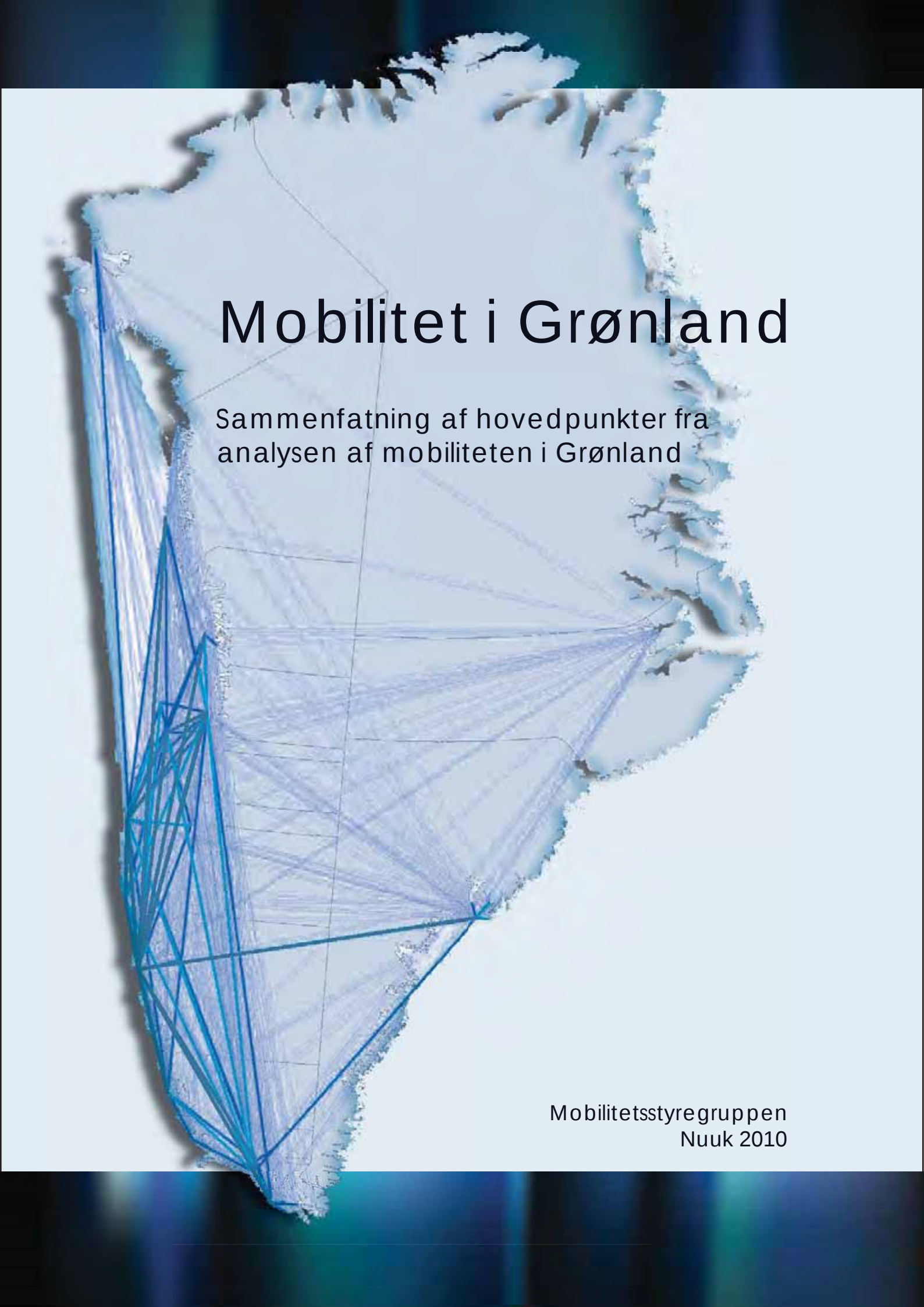

A map of Greenland is shown, overlaid with a dense network of blue lines. These lines represent various transportation routes, including roads and flight paths, connecting different parts of the island. The lines are most concentrated in the southwestern region, particularly around the capital, Nuuk, and radiate outwards to other coastal and inland locations. The map is set against a light blue background.

Mobilitet i Grønland

Sammenfatning af hovedpunkter fra
analysen af mobiliteten i Grønland

Mobilitetsstyregruppen
Nuuk 2010

Mobilitet i Grønland

Sammenfatning af hovedpunkter fra
analysen af mobiliteten i Grønland

Mobilitetsstyregruppen

Nuuk 2010

Mobilitet i Grønland. Sammenfatning af hovedpunkter fra analysen af mobilitet i Grønland
Nuuk 2010

Oversigten er udarbejdet til fremlæggelsen den 15. januar 2010.

Anden udgave

Sammenfatningen er udarbejdet af:
Rasmus Ole Rasmussen / Nordregio

Mobilitetsstyregruppen består af:
Klaus Georg Hansen (formand)
Christel Lund Jæger-Hansen (næstformand)
Peter Hansen
Thomas "Tyt" Mogensen
Jane Rusbjerg
Freia Lund Sørensen
Sten R.S. Egede

Grafisk layout:
Maja Sig Vestergaard

Denne og de uddybende rapporter om mobilitet i Grønland vil være tilgængelige på:
www.smv.gl/mobilitet
www.aluminium.gl

Kortet på forsiden viser med linjer mellem hvilke steder der er foregået flytninger i perioden 1996 til 2006. Stregernes farve og tykkelse angiver hyppigheden af flytningerne, idet de tynde blå streger angiver, at der er foregået mellem 1 og 25 flytninger mellem de to byer i perioden. De hyppigste flytninger tæller helt op til over 1.000 flytninger i perioden, og er angivet med en kraftig streg.

Forord

Der er mange store samfundsopgaver, som vil kunne få indflydelse på de kommende års bosætningsmønstre. Men der manglede viden om vigtige elementer i de generelle samfundsomlægninger. På den baggrund blev arbejdet med mobilitetsundersøgelserne igangsat efter forårssamlingen 2008.

Undersøgelserne har været organiseret og overvåget af en styregruppe, som har bestået af personer fra Den Strategiske Miljøvurdering under aluminiumsprojektet ved Departementet for Boliger, Infrastruktur og Trafik, Greenland Development, Departementet for Erhverv og Arbejdsmarked, Økonomi- og Personalestyrelsen samt Råstofdirektoratet i samarbejde med Grønlands Statistik, Styrelsen for Uddannelse samt Den Nordatlantiske Gruppe.

De fleste af undersøgelserne er blevet gennemført af Nordregio med seniorforsker Rasmus Ole Rasmussen som hovedansvarlig. Alle involverede har lagt et meget stort arbejde i at bidrage til gennemførelsen af undersøgelsen, og der har været et unikt samarbejde på tværs af de forskellige enheder.

Publikationen er blot en sammenfatning af de meget omfattende undersøgelser. Der udgives samtidig med denne publikation også en række

mere uddybende rapporter om resultaterne fra undersøgelserne. Disse uddybende rapporter findes kun på dansk, hvorimod sammenfatningen her foreligger på såvel grønlandsk som dansk.

Det er første gang, at der på systematisk vis er blevet gennemført en så omfattende undersøgelse af befolkningens reelle flytninger og forventninger til fremtidige flytninger. Det er desuden første gang, at der er blevet arbejdet med så komplette oplysninger om befolkningens uddannelsesniveau.

De foreliggende resultater fra mobilitetsundersøgelserne er dermed et meget vigtigt bidrag til beslutningsgrundlaget for en række vigtige politiske beslutninger, som skal tages i den kommende tid.

For at sikre værdien af undersøgelsen er det af afgørende betydning, at der i de kommende år afsættes midler til, at der kan ske en løbende opfølgning på undersøgelsesresultaterne.

Klaus Georg Hansen
Formand for Mobilitetsstyregruppen

Januar 2010

Emner

I Grønland er der mange, som flytter	s. 2
Nogen flytter meget, og andre bliver boende	s. 6
Hvem flytter mest, og hvem flytter mindst?	s. 8
Hvorfor flytter nogen så meget?	s. 10
Hvorfor er der andre, der bliver boende?	s. 12
Hvilke forskelle er der i måden, man flytter på?	s. 14
Hvad er tiltrækkende, og gælder det overalt?	s. 18
Hvad kender man til de nye aktiviteter – minedrift?	s. 20
Hvad kender man til de nye aktiviteter – aluminium?	s. 21
Hvem er interesseret?	s. 22
Hvad interesserer man sig for?	s. 24
Hvordan vil man være ansat?	s. 26
Hvad gælder for grønlændere i Danmark?	s. 28
Hvilke erfaringer har man med den slags projekter andre steder?	s. 30
Hvilke konsekvenser kan man forudse for Grønland?	s. 32
Undersøgelserne	s. 34
Metoderne	s. 35
Opsummering	s. 38

I Grønland er der mange, som flytter

Den grønlandske befolkning er geografisk set særdeles mobil. Med godt 80 bosatte steder i Grønland er der i princippet 6.400 forskellige kombinationsmuligheder for flytning mellem stederne. Heraf er der omkring 30 % af mulighederne, der udnyttes.

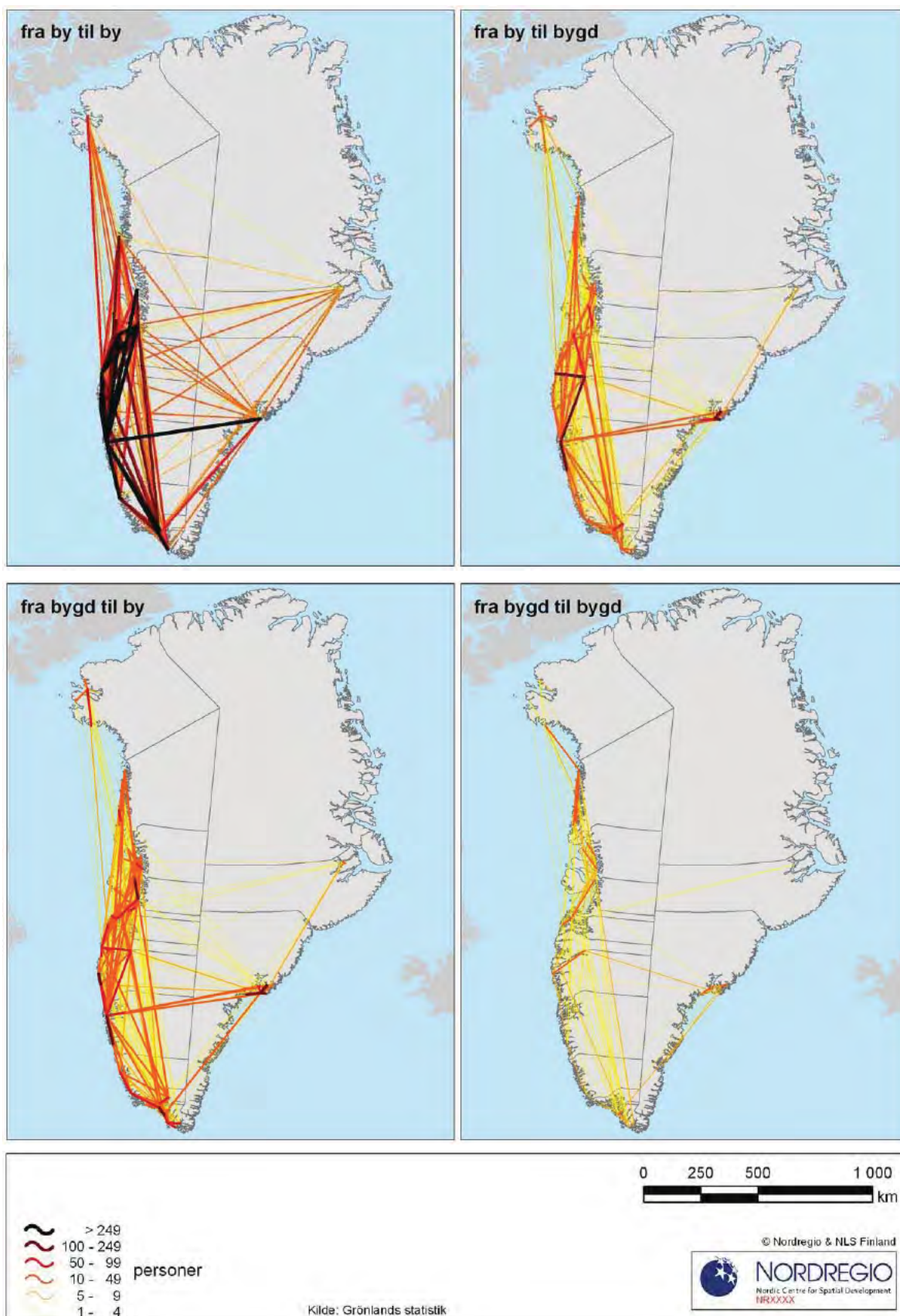
Det er et langt hyppigere flytningsmønster end, hvad man finder andre steder i Norden eller i Arktis.

Det er dog ikke alle, der flytter. Der er i Grønland tre hovedgrupper af personer, som kan identificeres via deres flytningsmønster:

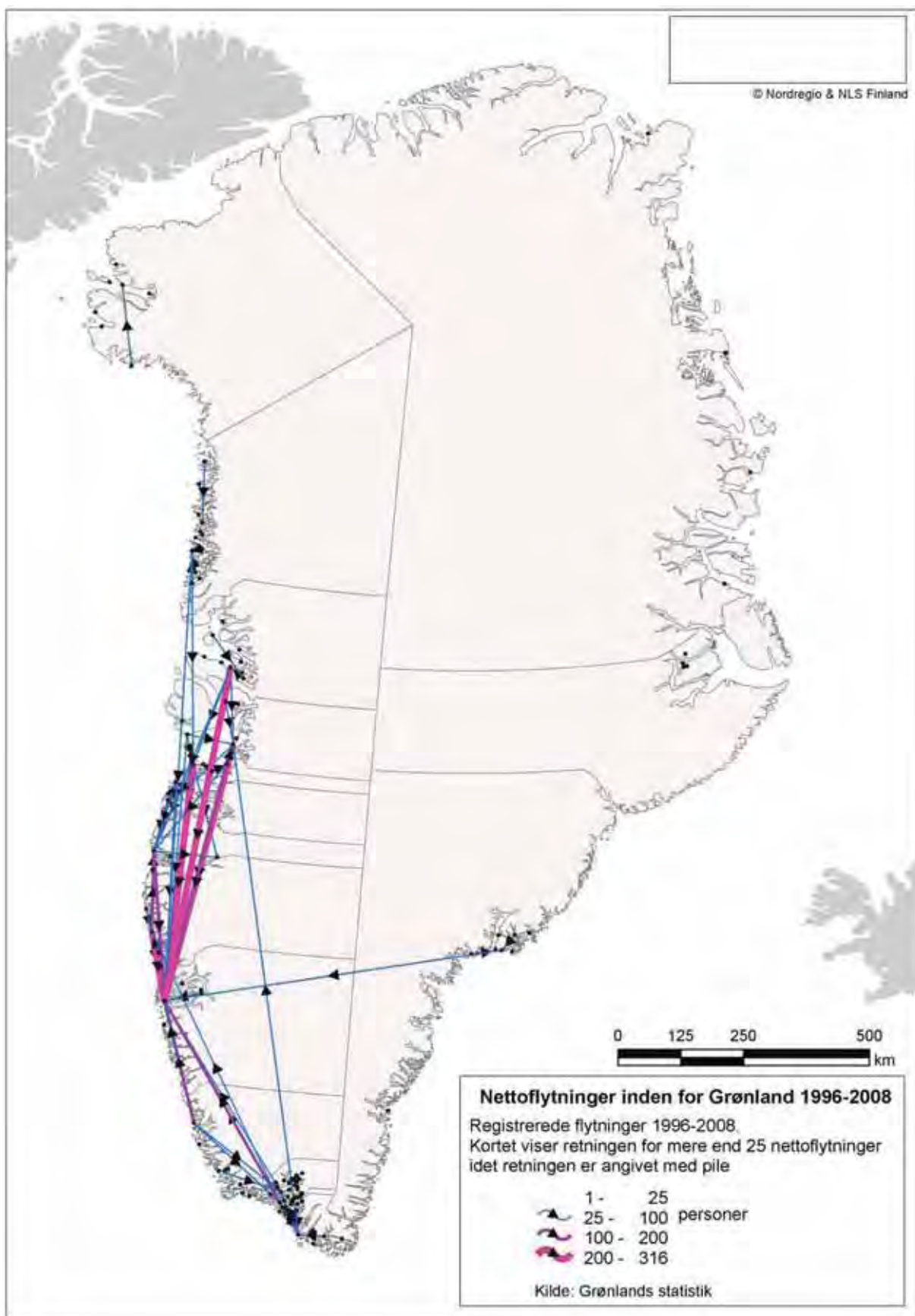
- Gruppen af personer som på udgangspunktet for analysen er bosat ét sted og efterfølgende forbliver på stedet gennem analyseperioden, der dækker fra 1996 til 2006. Denne gruppe udgør for hele perioden cirka 80 % af befolkningen.
- Gruppen af personer som inden for analyseperioden flytter permanent og derfor ikke igen kommer tilbage til udgangspunktet. Denne gruppe udgør for hele perioden omkring 4 % af befolkningen.
- Og endelig gruppen af personer som inden for analyseperioden forlader stedet, flytter en eller flere gange, men på et eller flere tidspunkter vender tilbage til udgangspunktet. Denne gruppe udgør for hele perioden omkring 16 % af befolkningen.

Kortet på forsiden viser med linjer mellem hvilke steder der er foregået flytninger i perioden 1996 til 2006. Stregernes farve og tykkelse angiver hyppigheden af flytningerne, idet de tynde gule streger angiver, at der er foregået få flytninger mellem de to steder i perioden. De hyppigste flytninger tæller helt op til over 1.000 flytninger i perioden, og er angivet med en kraftig streg.

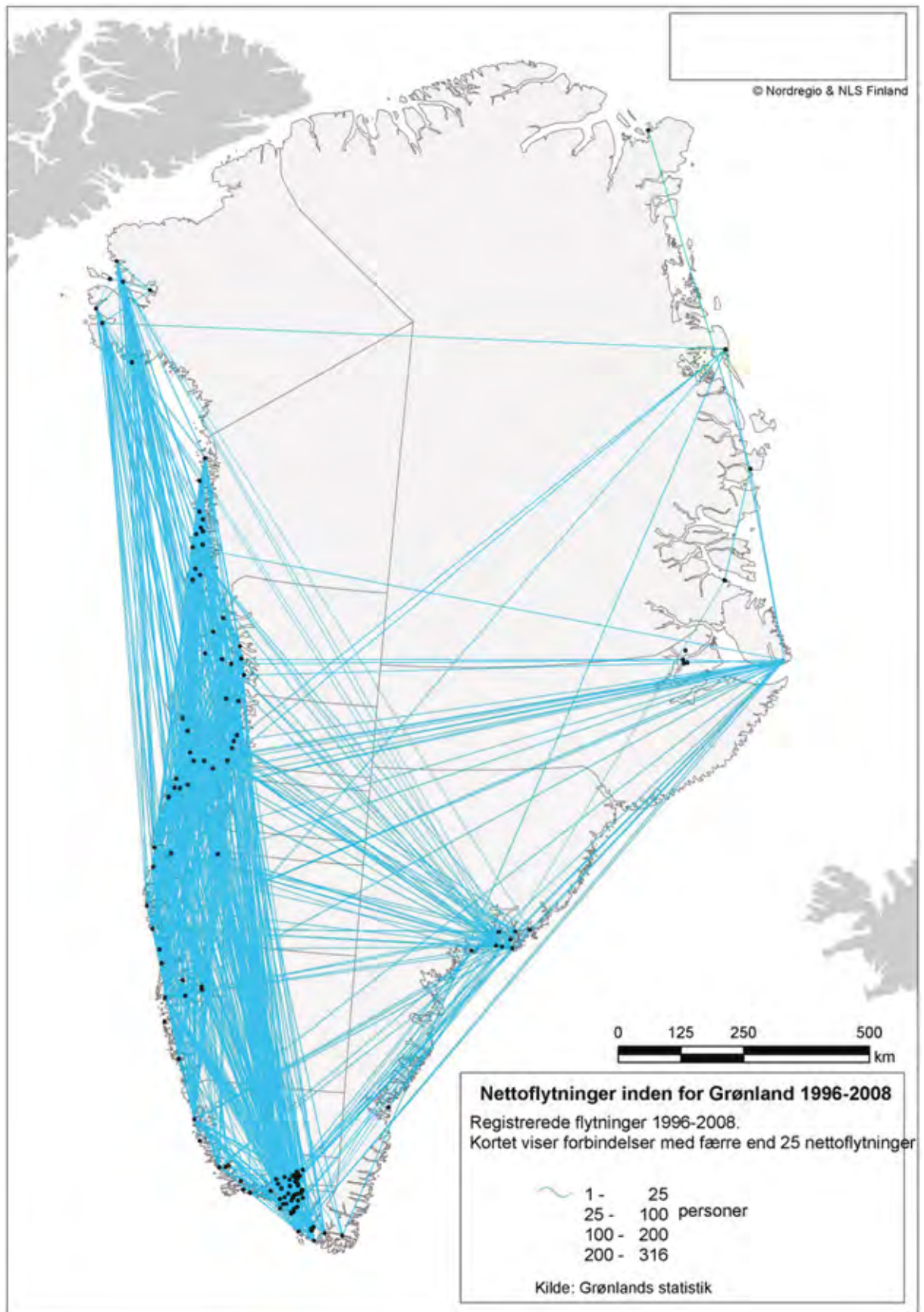
De tre følgende kort (Figur 1a, 1b og 1c) viser væsentlige karakteristika vedrørende flytningerne. Figur 1a viser fire væsentlige flytningstyper, hvor stregernes farve og tykkelse angiver hyppigheden af flytninger. Øverst til venstre ses den mest hyppige flytningstype mellem byerne. Øverst til højre flytning fra by til bygd, og nederst til venstre den modsatte vej, nemlig fra bygd til by. Netto er der større flytning fra bygd til by. Nederst til højre drejer det sig om flytninger mellem bygderne.

Figur 1a: De vigtigste flytninger i Grønland.

Figur 1b: Nettoflytninger hvor farverne angiver antallet af nettoflytninger, og pilene angiver retningen af nettoflytningerne.

Figur 1c: Nettoflytninger: færre end 25 flytninger.

Nogen flytter meget, og andre bliver boende

Når man spørger den grønlandske befolkning om, hvilke intentioner de har vedrørende fremtidig flytning, så er der godt 40 % af de adspurgte, der anfører, at de forventer at flytte fra det nuværende bosted inden for en tidshorisont af 5 år. Af denne gruppe regner godt 25 % med at flytte inden for et år, yderligere 25 % regner med at flytte inden for 1-2 år, og godt 20 % regner med at flytte inden for 3-5 år.

De resterende anfører, at de så at sige "står på spring" for at flytte, men at mulighederne enten ikke har vist sig, eller at tilknytningen til hjemstedet sætter nogle grænser for, hvornår flytning i givet fald kan foregå.

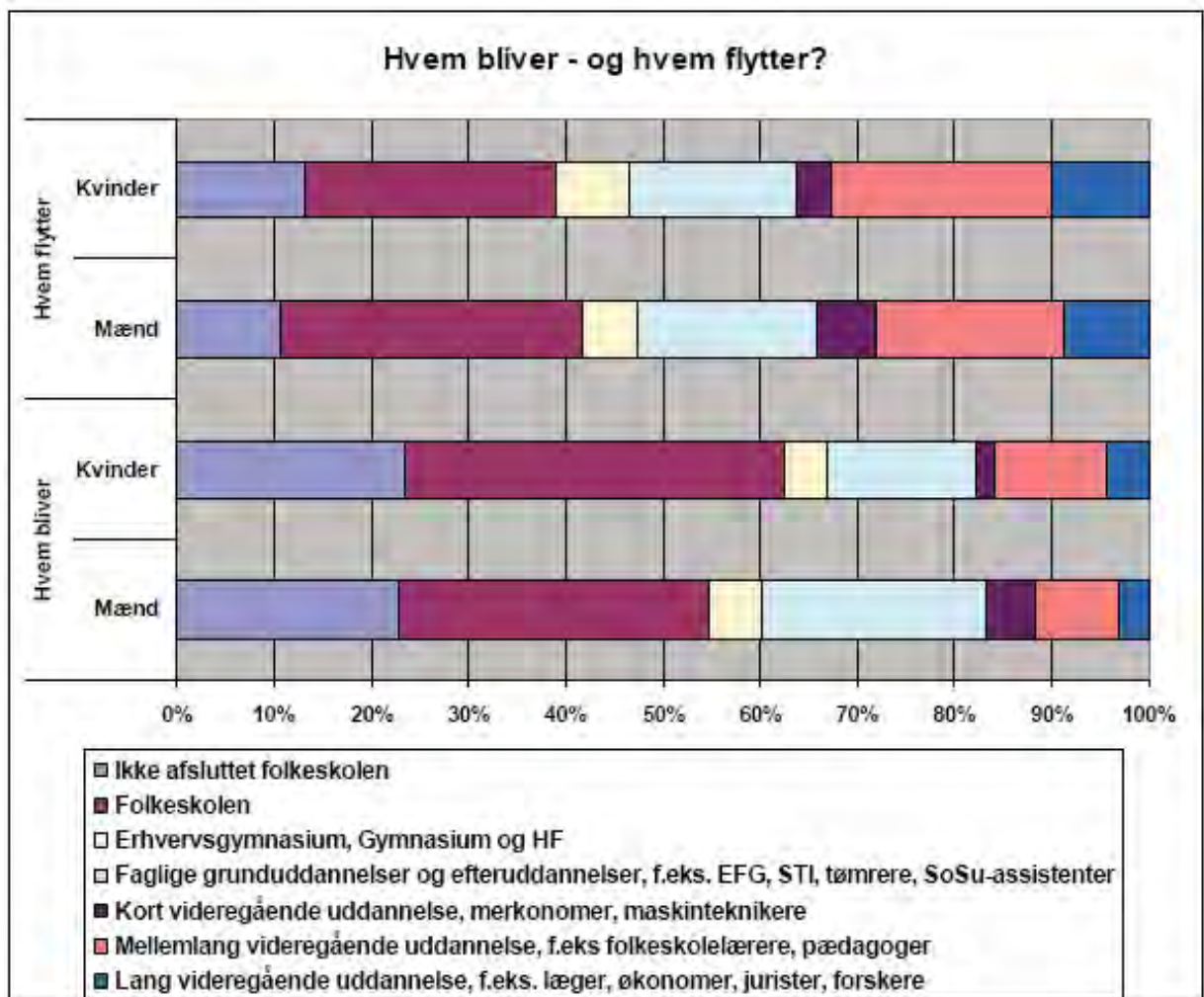
Flytningsmønstrene varierer meget:

- Flytninger til byer i en anden kommune udgør godt 39,3 % af flytningerne.
- Flytninger ud af Grønland udgør 22,5 % af flytningerne.
- Flytninger til Nuuk ligger på omkring 16,5 % af flytningerne.
- Flytninger til hver af de større byer Sisi-miut, Ilulissat, Maniitsoq og Qaqortoq ligger på henholdsvis 5,7 %, 5,3 %, 2,6 % og 5,0 %.
- I den lave ende ligger henholdsvis flytning til bygder i egen kommune (1,9 %) og flytninger til bygder i andre kommuner (1,2 %) med langt det laveste niveau.

Uddannelse og udnyttelse af uddannelsesmæssige og faglige kvalifikationer er blandt de meget vigtige årsager til flytning, og specielt når det gælder permanent flytning. Det gælder, for det første, flytning med henblik på at søge uddannelse, og for det andet flytninger med henblik på at udnytte de kvalifikationer, som uddannelserne giver.

Figuren overfor (Figur 2) viser den uddannelsesmæssige sammensætning blandt personer, som forestiller sig, at de vil flytte inden for de kommende 5 år, over for gruppen af personer som ikke ønsker at flytte. Som det fremgår, er personer med en længerevarende kompetencegivende uddannelse langt mere indstillet på at flytte end personer med en korterevarende eller ingen uddannelse. I kraft af, at kvinder i langt højere grad end mænd satser på længerevarende uddannelser, fremgår det, at netop denne gruppe satser på at flytte, mens gruppen af såvel kvinder som mænd uden uddannelsesmæssig baggrund forventer at forblive i deres nuværende bosætning.

Der skal således være mange ting opfyldt, før en flytning i praksis vil kunne foregå, og der behøver derfor ikke nødvendigvis at være en direkte sammenhæng mellem dem, der ytrer interesse for at flytte, og dem, der gør det i praksis.

Figur 2. Hvem flytter ikke, og hvem flytter? Fordelt på køn og uddannelse. Hvor de lavtuddannede oftere flytter midlertidigt, er det de højtuddannede, som vælger at flytte permanent. I kraft af, at de midlertidige flytninger er hyppigere end de permanente, betyder det, at de lavtuddannede alt i alt flytter flere gange, men vender tilbage.

Hvem flytter mest, og hvem flytter mindst?

Som det fremgår af figuren overfor (Figur 3), så er der flere mænd end kvinder, der forventer at flytte inden for de kommende 5 år. Da den grønlandske befolkning består af flere mænd end kvinder, er det imidlertid ikke overraskende. Mænd flytter oftere end kvinder midlertidigt og vender tilbage til deres hjemsted, mens kvinder oftere end mænd, flytter permanent. Konsekvensen er en større netto-udvandring af kvinder end af mænd.

Unge flytter langt hyppigere end ældre, og som det fremgår af Figur 3, er det næsten halvdelen af gruppen af 15 til 25-årige, som forventer at flytte, mens 33 % af gruppen af 26 til 40-årige forventer at flytte. I gruppen over 40 år er det mindre end 20 %, som forventer at flytte.

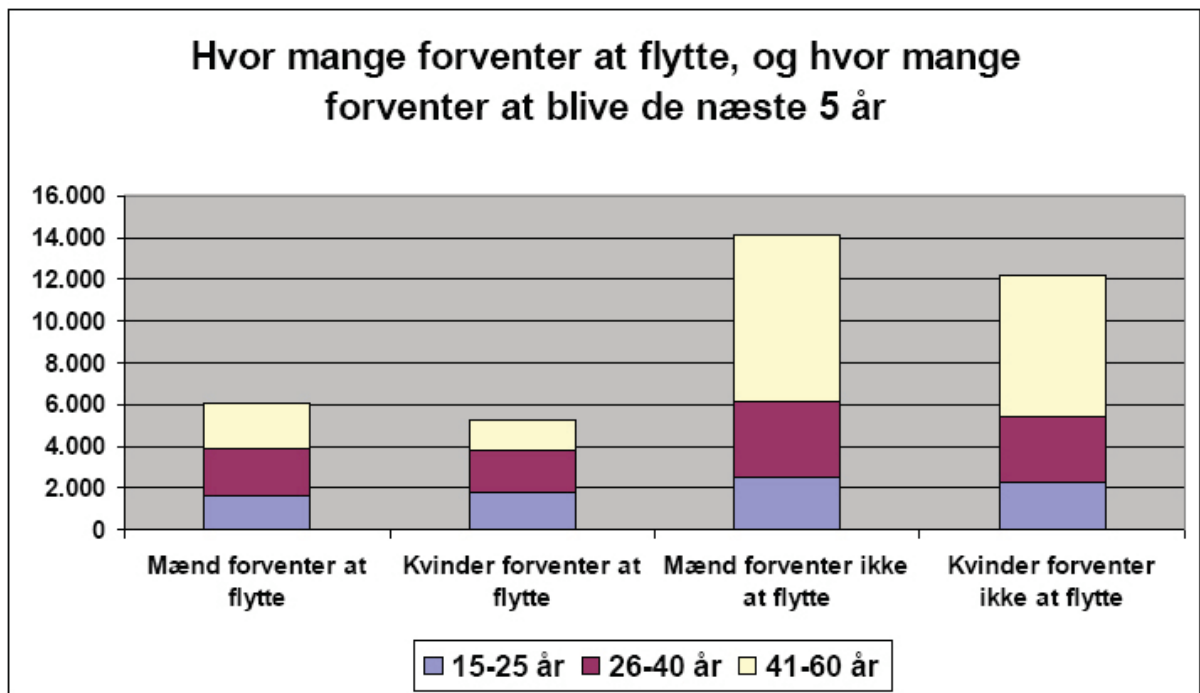
Bygdebefolkningen er markant mere mobil, når det gælder midlertidige flytninger, mens mere permanente flytninger i langt højere grad karakteriserer bybefolkningen. En stor del af de midlertidige flytninger fra byderne er til de nærliggende byer, og typisk drejer det sig om relativt korte perioder.

Fødested har særdeles stor betydning for mobiliteten. Generelt er personer født uden for Grønland langt mere mobile end personer

født i Grønland. Det gælder både i forhold til midlertidige og permanente flytninger. I mange kommuner ser man at op til 33 % af personerne født uden for Grønland flytter, enten midlertidig eller permanent. Det har blandt andet noget at gøre med, at der i en del af kommunerne bor relativt få personer født uden for Grønland.

Ikke uventet udgør de større byer både grundlaget for en stor mobil gruppe af personer født uden for Grønland og samtidig en stor mobil gruppe af personer født i Grønland.

Når det gælder indkomster, er der tale om markante højere flytningshyppighed i de lavere indkomstgrupper og i mellemindkomsterne end i de højere. For de laveste indkomster er det i høj grad de midlertidige flytninger, der er dominerende. Det gælder således også for fangere og fiskere der typisk ligger i denne indkomstgruppe. Dette flytningsmønster er typisk i forbindelse med midlertidige jobs uden for eget bosted. I de højere indkomstgrupper er det i stigende grad de permanente flytninger der gør sig gældende. Det er typisk gældende for karrierebaserede flytninger, hvor øgede indkomstmuligheder spiller en væsentlig rolle.

Figur 3. Hvem og hvor mange forventer at flytte inden for de kommende fem år fordelt på køn.

Hvorfor flytter nogen så meget?

En af de væsentligste årsager til at flytte er eget eller partners arbejde. Godt 67 % af alle adspurgte i spørgeskemaundersøgelsen (se afsnittet om metoderne) peger på arbejdet som en afgørende årsag. Hertil kommer yderligere 17 %, som peger på uddannelse, enten egen eller partners, som væsentlige årsager. Herudover peges på familierelationer, børns uddannelse, eller manglende tilknytning til det gældende bosted som betydende årsager til ønsket om at flytte. Endelig er der en gruppe på 17 %, som peger på flytning for oplevelsens skyld. De adspurgte kunne hver pege på mere end en væsentlig årsag til at flytte.

Ud over muligheden for at skaffe sig indtægter og bedre levevilkår spiller udnyttelsen af ens kvalifikationer en særdeles stor rolle i forhold til at søge andre steder hen. Selv om lønforholdene rangerer på en klar førsteplads som enkeltfaktor, idet 49 % af de adspurgte henviser til denne faktor som af afgørende betydning, er der ikke desto mindre 24 %, der peger på brug af kvalifikationer fra tidligere beskæftigelse, 22 %, der peger på brug af uddannelsesmæssige kvalifikationer, og yderligere 29 %, der peger på mulighed for videre- og efteruddannelse som afgørende faktorer. I den sammenhæng peger 28 % på karrieremulighederne som værende af afgørende betydning. Ud over disse hovedfaktorer spiller også spørgsmål om ekstraindtægter gennem overarbejde og arbejdsmiljø en vis rolle for ønsket om at flytte.

Mange af de adspurgte gør det yderligere klart, at spørgsmålet om opkvalificering og adgang til jobs, hvor kvalifikationer bliver udnyttet, udgør en helt afgørende faktor for mange. For mændene er det især udnyttelsen af de erhvervede kvalifikationer, der fremhæves som væsentlige, mens det for kvindernes vedkommende i endnu højere grad er muligheder for uddannelse og mere udfordrende jobs, som tæller.

Tabellen overfor (Figur 4) viser prioriteringen af udvalgte årsager til flytning fordelt på henholdsvis kvinder og mænd. Med fed skrift er markeret de største afvigelser i besvarelserne mellem henholdsvis kvinder og mænd.

I forhold til alder er det i høj grad uddannelse og yderligere kvalificering samt jobmuligheder der tæller for de unge, mens det er jobsikkerhed og løn der tæller for de ældre.

I forhold til uddannelse er det sikring af indkomst og jobmuligheder der tæller for gruppen med lavere uddannelsesniveau, mens karriere, videre kvalificering og ikke mindst børns uddannelsesmulighed der tæller for gruppen med højere uddannelsesniveau.

Hvilke årsager er der til at flytte?			
	Procentvis fordeling		
	Mænd	Kvinder	I alt
Ønsket om et andet arbejde	12,3	11,2	11,8
Egen uddannelse	7,3	12,4	9,6
Ønsket om at få et arbejde	9,9	8,4	9,2
Karrieremæssige muligheder	9,9	7,5	8,8
Ønsket om at få en bedre løn	8,6	7,9	8,2
Familiære årsager	5,7	10,5	7,9
Børns uddannelse	6,1	9,0	7,5
Fritidsmuligheder	6,9	8,1	7,5
Ønsket om bedre arbejdsforhold	7,4	6,4	6,9
Få en (bedre) bolig	5,2	4,5	4,9
Offentlige tilbud (fx sundhedsvæsen, børnepasning, ældreomsorg m.v.)	4,7	3,9	4,3
Partners uddannelse	4,8	2,8	3,9
Føler mig ikke hjemme, hvor jeg bor nu	3,4	2,6	3,0
Bedre offentlig transport det nye sted (fly/skib)	2,9	2,1	2,5
Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet	2,9	1,3	2,2
Helbredsmæssige årsager	2,1	1,5	1,8

Figur 4. Hvilke årsager er der til at flytte? Fordelt på køn.

Hvorfor er der andre, der bliver boende?

Mange af de adspurgte fremhæver de eksisterende lokale netværker på det nuværende bosted overfor de mulige fremtidige netværker på tilflytningsstedet som af særdeles stor betydning for ikke at ønske at flytte.

Et familienetværk på tilflytningsstedet kan kompensere for begrænsninger i eksempelvis boligkvalitet, ligesom familienetværk til en vis grad kan bidrage til at kompensere for eksempelvis mere usikre børnepasningsmuligheder. Omvendt kan et trygt og sikkert netværk på det eksisterende bosted tilsvarende kompensere på en række faktorer, som bidrager til forholdsvis ringere levevilkår sammenlignet med det mulige tilflytningssted.

Tabellen overfor viser forskelle hos henholdsvis mænd og kvinder, når det gælder hvilke faktorer, der er afgørende for, om man vælger at blive eller søge bort. Med fed skrift er markeret de vigtigste forskelle i prioriteringerne mellem kvinder og mænd.

Kvinderne lægger især vægt på de sociale relationer, netværkerne samt skole- og uddannelsesbetingelser. Mændene derimod er i højere grad fokuseret på arbejdsbetingelser og lønforhold. De lægger dog også vægt på de

lokale sociale betingelser, og det er især de yngre mænd, som lægger vægt på disse forhold, mens de ældre mænd i højere grad fokuserer på sikker beskæftigelse samt løn- og arbejdsforhold.

Blandt personer med indkomster fra indhandling, altså i overvejende grad erhvervsfangere og -fiskere, er mobiliteten generelt lavere end for andre erhvervsgrupper. Især er den permanente flytningsfrekvens særdeles begrænset. Tilknytningen til stedet og til de lokale fangst- og fiskerimuligheder angives typisk som afgørende for den manglende mobilitet i de gennemførte interviews.

Mobiliteten blandt personer, der oppebærer sociale eller aldersbetingede pensioner, er helt klart den laveste blandt alle grupperne, idet det for samtlige kommuner gælder at mellem 90 % og 97 % af gruppen er fastboende. Når det gælder variationer, er det primært inden for de midlertidig flyttede, som udviser en variation i mobiliteten, som på mange måder ligner den indkomstbetingede mobilitet. I det omfang gruppen flytter, sker det stort set kun midlertidigt, og også for pensionerne viser det sig, at det er de lave indkomster, som giver grundlag for den største mobilitet.

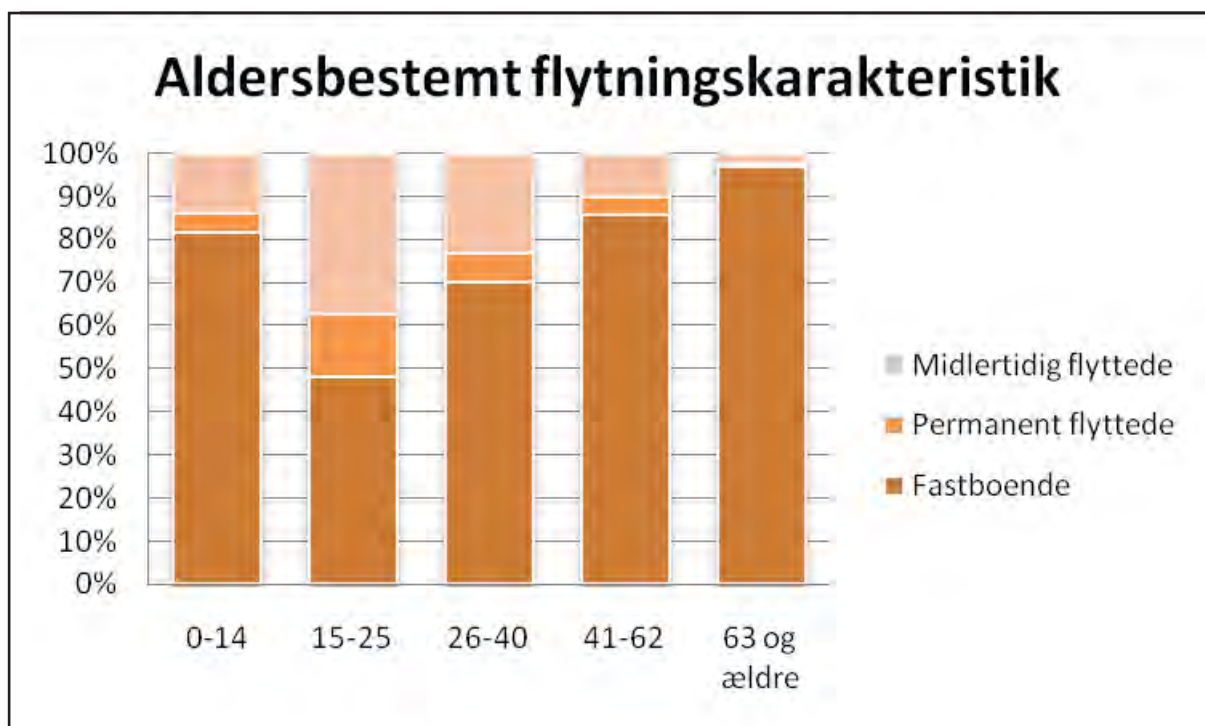
Hvilke årsager er der til ikke at flytte?			
	Procentvis fordeling		
	Mænd	Kvinder	I alt
Socialt netværk/familie	11,0	10,8	10,9
Tilfredshed med nuværende bolig	10,0	9,2	9,6
Lønniveau	7,1	7,0	7,1
Kommunikationsmuligheder (Internet, telefoni o.l.)	6,8	6,8	6,8
Brug af kompetencer erhvervet gennem (tidligere) beskæftigelse	6,6	5,6	6,1
Udbud af grønlandsk proviant	6,2	5,8	6,0
Kollegaer	5,8	6,0	5,9
Partners job	5,2	6,4	5,8
Bundet af nuværende bolig (fx. fremleje eller salg)	5,6	5,1	5,4
Brug af uddannelsesmæssige kvalifikationer	5,0	4,6	4,8
Udbud af øvrige varer og tjenesteydelser på bostedet	4,4	4,8	4,6
Skoleforhold/daginstitutioner	3,6	5,0	4,3
Karrieremuligheder	3,9	4,4	4,2
Offentlige transportmuligheder (fly/skib)	3,7	4,0	3,9
Fritidsmuligheder (sport, aftenskole o.l.)	4,1	3,6	3,8
Mulighed for videreuddannelse/opkvalificering	3,4	4,2	3,8
Kulturelle forhold (museer, forsamlingshus, koncerter o.l.)	3,2	3,7	3,4
Mulighed for ekstra arbejde/overarbejde	2,2	1,5	1,8
Egen virksomhed	2,1	1,5	1,7

Figur 5. Hvilke årsager er der til ikke at flytte? Fordelt på køn.

Hvilke forskelle er der i måden, man flytter på?

Alderen spiller en særdeles væsentlig rolle for mobiliteten. Det er specielt to grupper som er meget mobile. Den første gruppe er de unge i aldersgruppen 15 til 25 år. For deres vedkommende er det typisk i forbindelse med uddannelse samt lige før og under stiftelse af familie. Derefter falder mobiliteten noget i en periode, mens familien konsoliderer sig. Den anden gruppe, hvor mobiliteten er høj, er når børnene er blevet større og ønsket om bedre jobs og bedre vilkår for de unge slår igennem. Derefter falder mobiliteten markant, jo ældre man bliver. Mobiliteten ligger særdeles lavt i de ældre aldersgrupper.

For de unge er det helt klart uddannelse, videreuddannelse og opkvalificering, der anføres som de væsentligste faktorer, der er afgørende for, om man ønsker at flytte eller ej. Det gælder så at sige begge veje. Hvis man bor et sted, hvor disse muligheder tilbydes reduceres ønsket øjensynlig om at flytte. Hvis man derimod bor et sted, der mangler disse muligheder på bostedet, er det et af de forhold som de unge i interviewene anfører som en væsentlig årsag til at man vil flytte, uden at det dog anføres hvad det betyder i praksis, altså hvor omfattende uddannelsesbuddet skal være for at kunne fastholde dem.

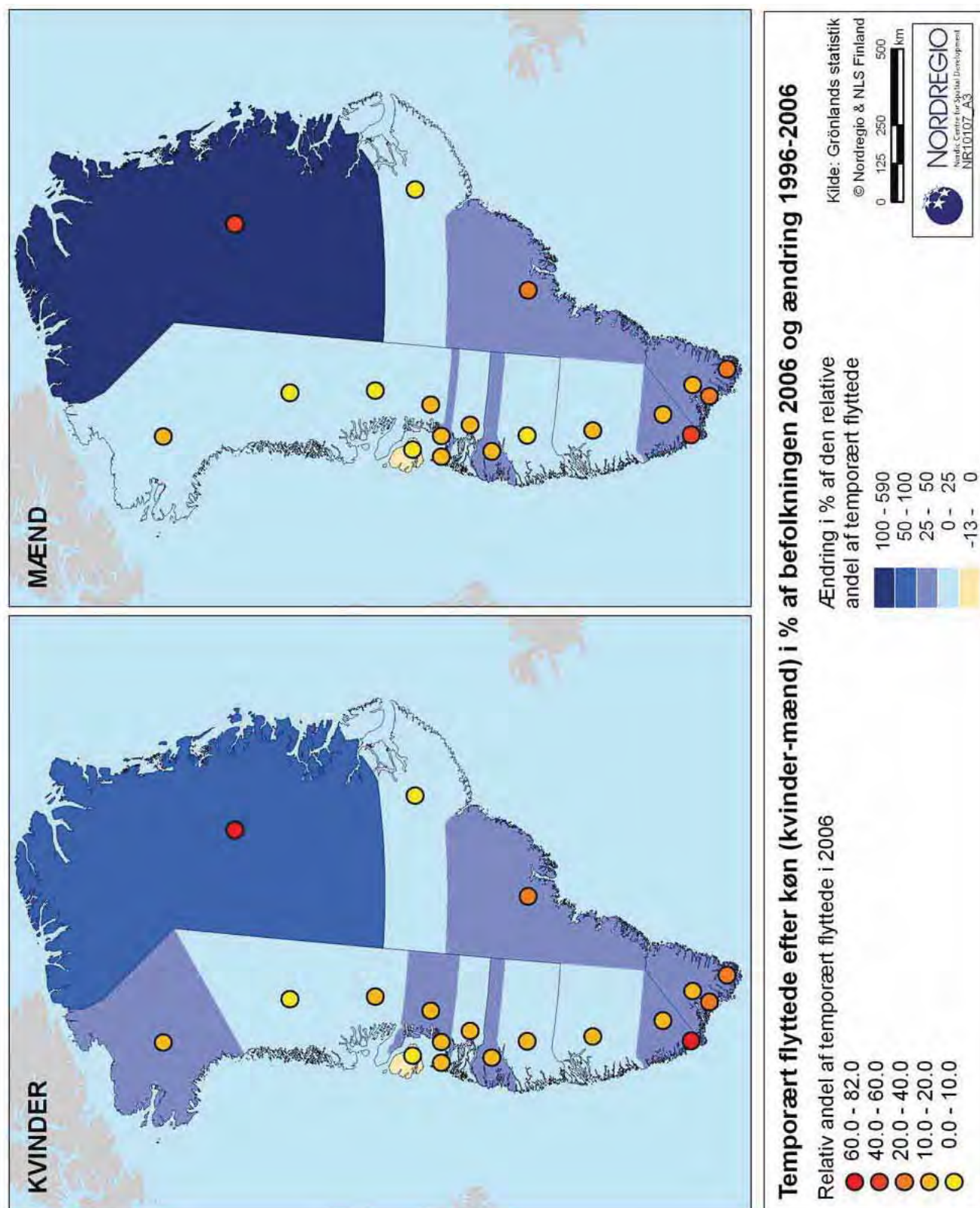
Figur 6. Aldersbestemt flytningskarakteristik.

Spørgsmålet om uddannelsesmulighederne gælder både kvinder og mænd, men for mændenes vedkommende er det i lige så høj grad spørgsmålet om løn og karriere, der spiller en væsentlig rolle, mens lønforholdene spiller en mindre betydende rolle for kvinderne. For kvinderne er karrieremulighederne dog også fremhævet som en væsentlig faktor.

I gennem de dybtgående 177 interviews der er blevet foretaget (se afsnittet om metoderne), bliver disse forskelle mellem de yngre mænd og de yngre kvinder tydeligere. For kvinderne er det i høj grad spørgsmålet om arbejde, som er udfordrende og med udviklingsmuligheder både faglige og sociale, der tæller, mens

arbejdsmiljøet også tæller hos mændene, men det er helt klart lavere prioriteret end eksempelvis lønforholdene.

Flere kvinder end mænd flytter permanent, og konsekvensen er et generelt og stigende underskud af kvinder. For kvinderne er der tale om en "stepstone-mobilitet" eller "trædestensmobilitet" hvor man trinvis bevæger fra mindre steder mod større steder og eventuelt vælger at forlade landet. Mændene er derimod i højere grad midlertidige flyttere, der søger kortere- eller længerevarende jobs i mere nærliggende byer og bygder, men mændene vender ofte tilbage til udgangspunktet.

Figur 7. Kønsbestemt flytningskarakteristik. (Betegnelsen “Ændring i % af den relative andel af permanent flyttede” skal forstås således, at det angivne tal (på kortet den angivne farve) indikerer ændringer fra 1996 til 2006 i andelen af permanent flyttede. I eksempelvis Upernavik Kommune er der registreret mellem 5 % og 10 % flere permanent flyttede i 2006 end i 1996 for både mænd og kvinder).

Hvad er tiltrækkende, og gælder det overalt?

Hvad, der tiltrækker hver enkelt person, varierer meget og, som det fremgår af tabel i figur 8, er der meget store forskelle mellem de faktorer, der vurderes betydningsfulde af henholdsvis kvinder og mænd. Løn og brug af allerede erhvervede kvalifikationer er afgørende for mændene, men det er spørgsmål om brug af uddannelse og videreuddannelse, der rangerer meget højt hos kvinderne.

Når det handler om hvilke faktorer, der i givet fald skal være afklaret inden flytning, er den væsentligste faktor helt klart spørgsmålet om sikring af et job det nye sted (Figur 9). Mere end 50 % peger på dette punkt som værende af afgørende betydning. Men af lige så stor betydning er tilstedeværelsen af en bolig, medens ønske om partners job og institutionsplads ligger på et lavere niveau, og over halvdelen anfører at spørgsmålet er uden betydning eller direkte irrelevant. Når det drejer sig om spørgsmål om børnenes alder, samt salg eller fremleje af nuværende bolig, ligger svarene for disse i den meget lave ende af skalaen. De betragtes på det nærmeste som ikke værende af relevans.

Den nederste tabel på side 19 (Figur 10) nuancerer billedet yderligere, og ved at indveje de anførte betydninger med værdien 4 for afgørende betydning, og værdien 1 for angivelse af ved ikke / ikke relevant giver det følgende tre grupper:

Af meget stor betydning fremhæves forhold såsom:

- Boligforholdene,
- Sociale netværker og relationer til familien,
- Fritidsmuligheder samt
- Adgang til varer og tjenesteydelser.

Af nogen betydning fremhæves på et mellemniveau forhold såsom:

- Kommunikationsadgang,
- Skoleforhold,
- Job til partnere.

Af begrænset eller ingen betydning anføres:

- De kulturelle tilbud, samt
- Adgang til grønlandsk proviant

	Procent af svar		Forskel mænd- kvinder	
	Mænd	Kvinder		
Lønforhold	28,9	23,9	4,9	Højere prioriteret blandt mænd end blandt kvinder
Mulighed for ekstra-/overarbejde	5,6	2,9	2,6	
Brug af kvalifikationer fra tidligere	13,8	11,7	2,1	
Karrieremuligheder	15,1	14,4	0,6	Ligelig prioriteret af såvel kvinder som mænd
Ønsker ikke et arbejde	3,9	3,5	0,5	
Arbejdsmiljø	10,2	11,0	0,8	
Brug af uddannelsesmæssige kvalifikationer	10,6	13,3	2,8	Højere prioriteret blandt kvinder end blandt mænd
Mulighed for videre-/ efteruddannelse	12,0	19,2	7,2	

Figur 8. Hvilke faktorer er væsentlige for beslutning om at flytte

	Afgørende betydning	Nogen betydning	Ingen betydning	Ved ikke/ikke relevant	Respons Total
Hjemmeboende barn/børn har en vis alder	13,4 % (76)	9,7 % (55)	27,87 % (158)	49,03 % (278)	567
Jeg har en aftale om et job	52,14 % (304)	13,04 % (76)	12,35 % (72)	22,47 % (131)	583
Min partner har en aftale om et job	30,77 % (176)	13,11 % (75)	15,91 % (91)	40,21 % (230)	572
Den nuværende bolig er fremlejet/solgt	14,56 % (83)	8,42 % (48)	31,4 % (179)	45,61 % (260)	570
Der er indflytningsklar bolig det nye sted	55,63 % (321)	15,25 % (88)	10,57 % (61)	18,54 % (107)	577
Der er en institutionsplads klar til hjemmeboende barn/børn	22,79 % (129)	6,54 % (37)	19,79 % (112)	50,88 % (288)	566
Total antal respondenter					595

Figur 9. Hvilke forhold er afgørende for, hvornår du flytter?

	Afgørende betydning	Nogen betydning	Ingen betydning	Ved ikke/ikke relevant	Respons Total
Socialt netværk	50,08 % (302)	23,22 % (47)	7,79 % (47)	18,91 % (114)	603
Kulturelle tilbud (museer, koncerter, forsamlingshuse o.l.)	21,89 % (132)	35,32 % (213)	18,91 % (114)	23,88 % (144)	603
Fritidsmuligheder (sportshal, svømmehal osv.)	32,84 % (198)	35,66 % (215)	13,6 % (82)	17,91 % (108)	603
Skoleforhold/børnepasning	41,79 % (252)	10,45 % (63)	16,75 % (101)	31,01 % (187)	603
Boligforhold	55,22 % (333)	20,73 % (125)	7,46 % (45)	16,58 % (100)	603
Offentlige transportmuligheder (jævnlig afgang med båd/fly)	27,36 % (165)	29,35 % (177)	19,9 % (120)	23,38 % (141)	603
Kommunikationsmuligheder (Internet, telefoni o.l.)	41,46 % (250)	25,04 % (151)	11,77 % (71)	21,72 % (131)	603
Adgang til grønlandsk proviant på bostedet	26,53 % (160)	17,08 % (103)	28,52 % (172)	27,86 % (168)	603
Udbud af øvrige varer og tjenesterydelser på bostedet	37,98 % (229)	29,52 % (178)	10,78 % (65)	21,72 % (131)	603
Jobmuligheder til partner	42,29 % (255)	13,1 % (79)	8,79 % (53)	35,82 % (216)	603
Total antal respondenter					603

Figur 10. Hvilke andre forhold har betydning for, om du vil gennemføre flytning?

Hvad kender man til de nye aktiviteter – minedrift?

Eksempler på kommentarer til spørgsmålet om hvad respondenternes forhåndskendskab til minedrift. Den øverste tabel viser de 618 mest anvendte kommentarer, mens den nederste tabel viser et tilfældigt udpluk af de øvrige 454 positive såvel som negative kommentarer til spørgsmålet.

Figur 11. Typer af kommentarer vedrørende minedrift

Kommentartyper og antal svar	Svar
Ved ikke noget om det / Ingen forestilling	415
Lyder spændende	88
Hårdt	38
Fysisk krævende	25
Forurenende	17
Farligt	9
Lyder kedeligt	8
Sundhedsfarligt	7
Relevant for økonomien	6
Giver sygdom	3
Varmt	2
Grupperede kommentarer, i alt	618

Andre eksempler på udsagn vedrørende minedrift

Et nøgent hul i jorden, ingen tilknyttede bygninger, masser af arbejdsulykker, beskidte arbejdere med et håbløst og fjernt udtryk i øjnene
Klaustrofobisk!
Det er en forfærdelig tanke at udsætte naturen for noget der laver om på naturen og ødelægger den
Godt for økonomien
Masser af sprængninger hvor arbejderne taler meget høj til hinanden
Masser af naturoplevelser
Dårligt for helbredet, lang tid væk fra familien
Computerarbejde – robotarbejde
Jeg tror det vil være svært at have et godt og sundt familieliv
Jeg får ikke brugt min uddannelse
Det vil være godt for Grønland og de arbejdsløse
En lille by / et lille samfund, hvor mange arbejder i perioder
Krævende, vil gerne prøve det
Det er måske vigtigt, men ikke noget for mig
Jeg ved ikke om jeg har kvalifikationerne
Skal være miljøvenligt, skal bruge grønlandsk arbejdskraft
Spændende og anderledes – altid åben for nye udfordringer!
Noget der kan være med til at udvikle landet positivt
Gode muligheder for at uddanne sig
Et højt specialiseret felt der forudsætter tværfaglighed
Larm og støj fra de store maskiner
Det lyder godt, det gad jeg nok
Arbejde i tunnel
En ny kultur vil opstå. En masse folk vil blive tilkaldt, og der er brug for undervisning

Hvad kender man til de nye aktiviteter – aluminium?

Eksempler på kommentarer til spørgsmålet om hvad respondenternes forhåndskendskab til aluminiumsproduktionen. Den øverste tabel viser de 638 mest anvendte kommentarer, mens den nederste tabel viser et tilfældigt udpluk af de 370 øvrige positive såvel som negative kommentarer til spørgsmålet.

Figur 12. Typer af kommentarer vedrørende aluminiumsproduktion	
Typiske kommentarer og antal svar	Svar
Ved ikke noget om det / har ingen forestilling	511
Lyder spændende	40
Forurenende	17
Fysisk krævende	14
Farligt	13
Hårdt	12
Varmt	11
Relevant for økonomien	7
Sundhedsfarligt	6
Lyder kedeligt	4
Giver sygdom	3
Grupperede kommentarer, i alt	638

Andre eksempler på udsagn vedrørende aluminiumsproduktion
Det sviner og bruger en masse energi - ikke ufarligt
Da jeg ikke har prøvet det, ved jeg ikke
En god udvikling for verden. En god arbejdsplads
Arbejde med varme ting
En masse nye udfordringer, personlig udvikling
Må være psykisk hårdt at undvære familie og venner
En lærerig og god arbejdsplads, fordi det vil gavne det grønlandske samfund
Et arbejde for mænd
Kæmpe barakby, mange faciliteter for arbejderne
Da jeg ikke er interesseret i det, har jeg ingen forestilling
Kan betyde meget for samfundets udvikling
Mangler de nødvendige kvalifikationer
Det er altid spændende at arbejde med ny teknologi
Døgndrift, hvor arbejderne er på værket i mange måneder ad gangen
En god arbejdsplads med fremtidsudsigter og god økonomi
Hårdt fysisk arbejde, lav løn
Forskellige kulturer, der prøver at forstå hinanden
Baseliv, væk fra familien
Skaber mulighed for samfundet
Passer ikke ind i den grønlandske kultur
God for Grønlands økonomi

Hvem er interesseret?

De gennemførte undersøgelser gør det muligt at få et indblik i hvor mange og hvem, der måtte være interesseret i de forskellige aktiviteter. Ved at regne baglæns fra den samlede arbejdsstyrke og fratrække gruppen, som ikke ved, om de vil deltage, samt gruppen, som ved, at de ikke vil deltage, har man tilbage den gruppe af personer, som potentielt står til rådighed for de nye aktiviteter.

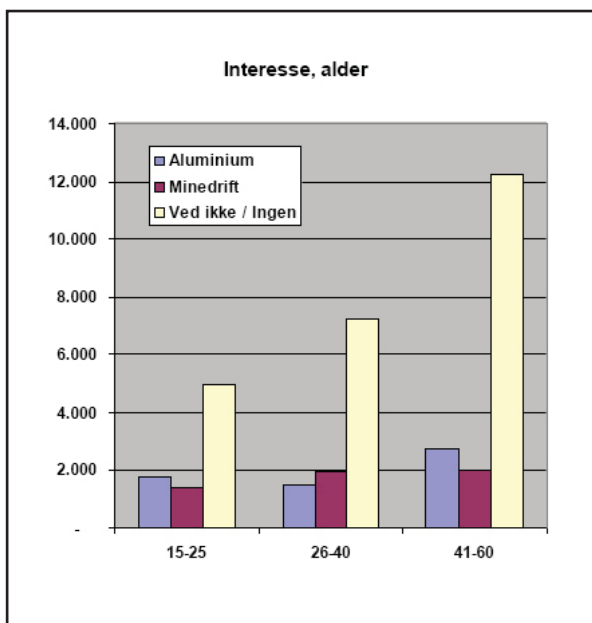
I det omfang man kan regne med respondenternes egne udsagn, så skulle det betyde, at der er en særdeles stor gruppe af arbejdskraft, som er villig til at træde ind i en af de nye aktiviteter. Ud fra en samlet arbejdsstyrke på omkring 37.000 personer er der – omregnet – godt og vel 13.000 personer, som ytrer en eller anden form for interesse.

Som det fremgår af tallene, drejer det sig om, at 64 % enten ikke ved, om de ville søge arbejde, eller positivt ved, at det ikke har deres interesse. Men omvendt gælder det, at 36 % af respondenterne faktisk ytrer interesse for aktiviteterne. De angiver, at de kunne tænke sig at blive involveret i en eller flere af aktiviteterne. Der er således 16 % som har interesse for aluminiumsindustrien, 15 % for minedrift, 13 % for mineralefterforskning, og 12 % for olieefterforskning, og dermed 20 % som nævner interesse for mere end en aktivitet.

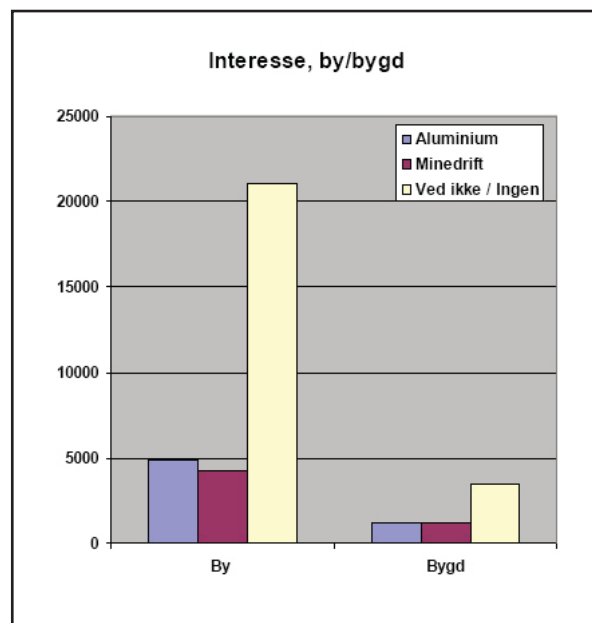
For hver af tabellerne på den modstående side er i den gule søjle (længst til højre af de tre sammenhængende søjler) opgjort hvor mange,

der ikke ønsker at være involveret, og hvor mange, der endnu ikke ved, hvordan de skal forholde sig. I de blå og røde søjler (til venstre) vises tal for de forskellige grupper, der viser interesse for aktiviteterne. Rent aldersmæssigt er det ungdomsgruppen, der viser størst interesse for aluminiumsindustrien, nemlig godt 23 %, mens aldersgruppen 26-40 år med 19 % er den gruppe, der viser størst interesse for minedrift. De er dog skarpt fulgt af aldersgruppen 15-25 år, hvor 18 % viser interesse.

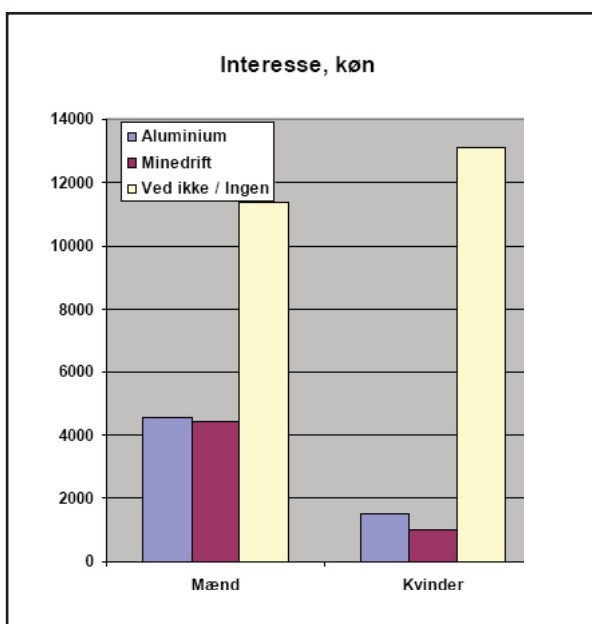
Til gengæld viser aldersgruppen 26-40 år med 14 % en moderat interesse for aluminiumsindustrien. I den ældste gruppe ligger interessen på henholdsvis 16 % og 12 % for de to aktiviteter. For by/bygd er det omkring 21 % af arbejdsstyrken i bygderne, der viser interesse for de nye aktiviteter. Men det er kun op til 16 % i byerne, som er interesseret. Interessen i byerne er størst for aluminiumsindustrien. Omkring 22 % af mændene er interesseret i de nye aktiviteter med størst interesse i aluminiumsindustrien. Kun 7 % af kvinderne er interesseret i minedrift og 10 % i aluminiumsindustrien. Regionalt set er interessen for aluminiumsproduktion størst i Sydregionen, hvor godt 20 % af arbejdsstyrken viser interesse, mens interessen for minedrift er størst i Nord/Øst-regionen. Her er det også godt 20 %, der viser interesse. I Midt og Disko regionerne ligger interessen på mellem 13 % og 15 % af arbejdsstyrken.

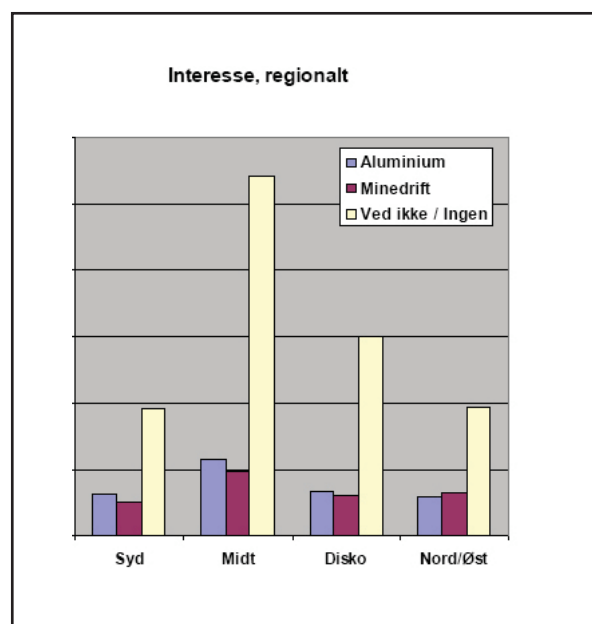
Figur 13. Interesse, alder.

Figur 14. Interesse, by/bygd.

Figur 15. Interesse, køn.

Figur 16. Interesse, regionalt.

Hvad interesserer man sig for?

Som det fremgår af tabellen overfor (figur 17), er der vist interesse for et meget bredt udvalg af aktiviteter i tilknytning til de nye økonomiske tiltag. Der er således ikke en enkelt aktivitet, der tegner sig for broderparten af interessen. Ved nærmere analyse viser det sig, at der er et rimeligt godt match mellem respondenternes interesser og deres uddannelser.

Til forskel fra interessetilkendegivelserne vedrørende de nye aktiviteter, hvor der var tale om, at stort set hele gruppen af respondenter indgik i analysen, så er der her tale om, at kun en lille del af de adspurgte faktisk har forholdt sig til spørgsmålet. Derfor kan man ikke regne tilbage til den samlede arbejdsstyrke. Man kan udelukkende tale om den procentvise fordeling inden for respondenterne.

I forhold til køn er der langt større interesse for beskæftigelse inden for administration og catering blandt kvinderne, mens de store interessefelter for mændene ligger inden for det faglærte håndværksarbejde, arbejdsom maskinoperatør, transport og logistik samt ufaglært arbejde.

I forhold til oprindelsessted (by og bygd) er gruppen fra byerne fokuseret på det faglærte håndværksarbejde og administration, de ledelsesmæssige opgaver samt arbejdet som maskinoperatør og inden for transport og logistik. For persongruppen fra bygderne er det især catering, havnearbejde og ikke mindst det ufaglærte arbejde, der står som hovedprioriteterne.

Ønske vedrørende arbejdsaktivitet fordelt efter by/bygd og køn				
Aktivitet	By	Bygd	Mænd	Kvinder
Administration (bogføring, billetbestilling o.l.)	8,5	6,7	4,6	18,2
Akademisk arbejde (ingeniør, biolog, geolog, jurist, økonom osv.)	8,2	3,5	6,0	6,8
Bore- og sprængningsopgaver	6,6	8,9	9,2	2,0
Catering (rengøring og madlavning)	8,8	13,1	3,8	33,8
Faglært håndværksarbejde (elektriker, tømrer osv.)	15,7	12,1	17,8	1,4
Havnearbejde	5,8	9,9	9,2	2,0
Ledelsesmæssige opgaver/formand	9,3	5,3	9,0	3,4
Maskinoperatør (fx dumperkørsel, gravearbejde osv.)	11,3	7,8	12,0	2,0
Sygeplejerske eller lignende	1,6	3,5	1,0	7,4
Transport og logistik	11,0	4,6	9,8	3,4
Ufaglært arbejde	13,2	24,5	17,6	19,6
	100,0	100,0	100,0	100,0

Figur 17. Ønske vedrørende arbejdsaktivitet fordelt efter by/bygd og køn. Med fed skrift er markeret de stede, hvor den ene af de to kategorier er markant større end den anden. Disse forskelle dækker i flere tilfælde over en generel forskel, hvor nogle fag har dominans af kvinder, mens andre fag har dominans af mænd. Samtidig rejser det spørgsmålet om hvorledes man må forholde sig til tilflytning af ægtepar overfor enkeltpersoner når de nye aktiviteter skal bemandes.

Hvordan vil man være ansat?

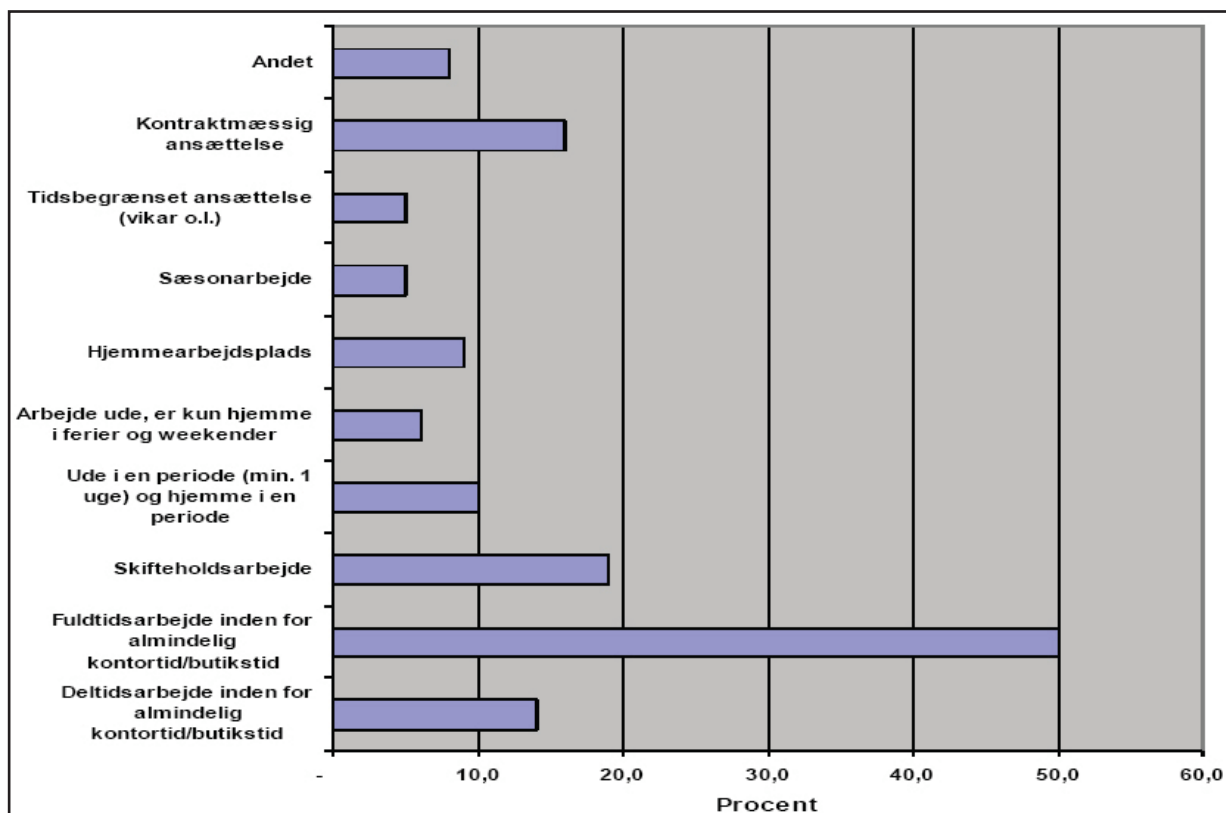
Langt størstedelen af erfaringerne på arbejdsmarkedet i Grønland er, at arbejdsstyrken er vant til at arbejde inden for almindelig kontortid eller butikstid og til en vis grad også med skifteholdsarbejde. Men i kraft af tilknytning til eksempelvis fiskeriet er der også en del af arbejdsstyrken, som har erfaring med at være på job i en længere periode og efterfølgende være hjemme i en tilsvarende periode. Ligeledes har den særlige ø-karakter på det grønlandske arbejdsmarked betydet en vis fleksibilitet samt lokal og regional mobilitet, hvilket blandt andet fremgår af den registerbaserede analyse (se afsnittet om metoderne).

Der er ingen tvivl om, at disse erfaringer kan komme til at spille en væsentlig rolle i forhold til et mere åbent og integreret arbejdsmarked, hvor forskellige former for pendling kan blive afgørende. Som det fremgår af figurerne overfor (Figur 18 og 19), er der relativ stor interesse for forskellige alternative ansættelsesformer, eksempelvis den type af arbejde, hvor man arbejder ude typisk et par uger og efterfølgende er hjemme i en længere periode. Faktisk er der tale om et markant skifte i forhold til åbenhed over for alternative organisationsformer. Det er især kategorierne "Ude i en periode og hjemme i en periode" samt kategorien "Hjemmearbejdsplads", som er udvidet betragteligt i forhold til de erfaringer,

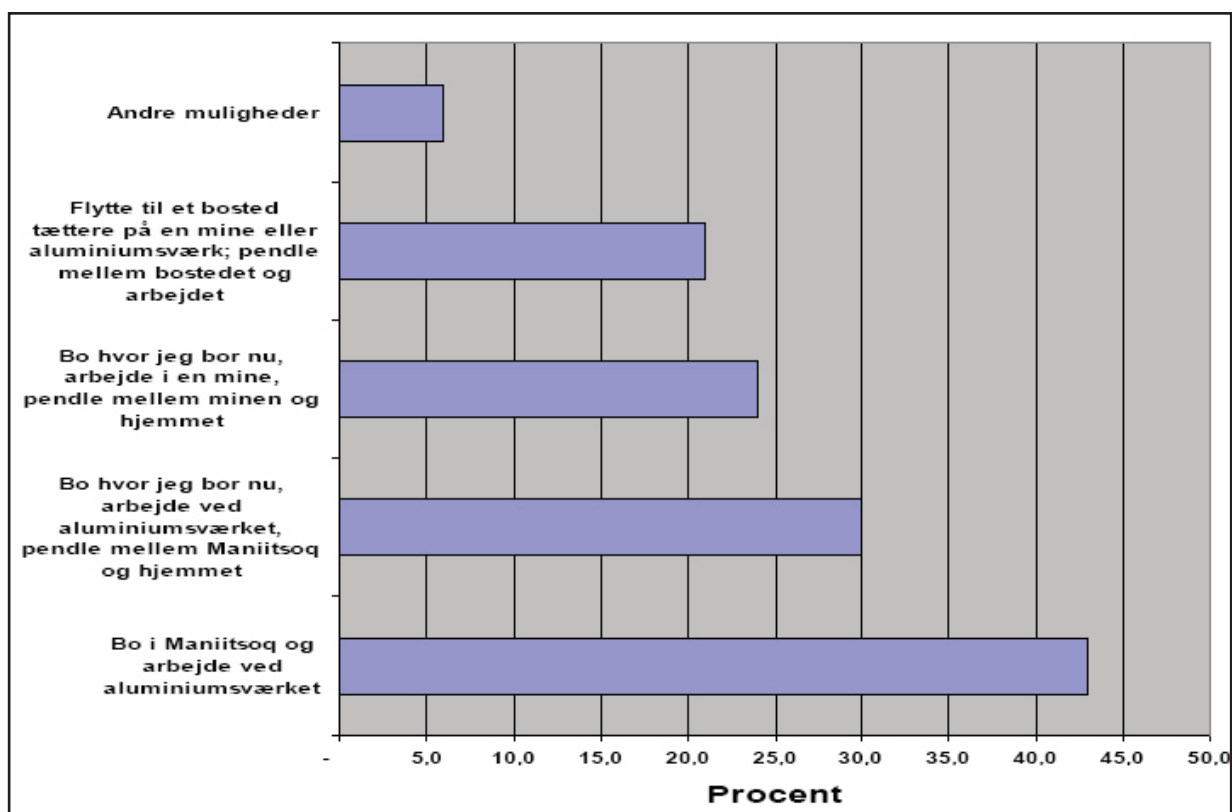
der allerede findes i Grønland og, som således indikerer en øget mulighed for, at de typer af nye organisationsformer, som man har prøvet i andre lande og, som har været på tale i Grønland, har interesse.

Tilsvarende er der et statistisk dækkende antal personer, der forholder sig til, hvorvidt de ønsker at flytte til Maniitsoq, pendle fra og til deres nuværende bosætning eller udnytte en af de øvrige muligheder, som de er blevet spurgt om. Den største interesse ses i forhold til muligheden for at flytte til Maniitsoq i tilfælde af ansættelse på et eventuelt aluminiumsværk. Det at bo, hvor man bor nu, og så pendle til arbejdspladsen, nævnes af mere end 25 % af respondenterne som en acceptabel ansættelsesform. Og i forhold til minedrift gør det samme sig gældende, idet næsten 25 % nævner det at bo i den nuværende hjemby og pendle mellem minen og hjemmet som en mulighed.

Det er således et rimeligt konsistent udsagn, der bliver præsenteret af respondenterne. Der er en klar interesse for aktiviteterne, der er en god fornemmelse for hvilke aktiviteter, de ville kunne påtage sig, og endelig er der en åben holdning til de bosætningsmæssige konsekvenser, som en beskæftigelse måtte have

Figur 18. Ansættelsesforhold.

Figur 19. Bosætningsforhold.

Hvad gælder for grønlandere i Danmark?

I Danmark bor der knapt 15.000 grønlandere. Det er et tal, der har været stigende siden 1980, hvor der boede godt 8.500 grønlandere i Danmark. Siden 1970'erne og ikke mindst i de seneste årtier har flytninger været tæt relateret til uddannelsesaktiviteter. Når man ser på situationen siden etableringen af hjemmestyret har netto-udvandringen været markant. Det er ikke mindst betinget af det forhold, at mange parforhold mellem unge grønlandere og danskere etableres i tilknytning til uddannelsesophold i Danmark.

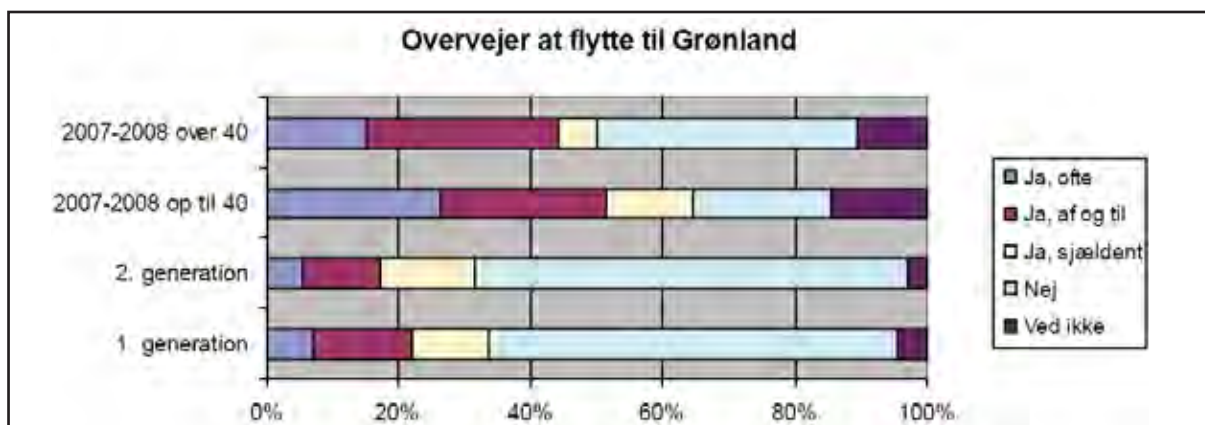
I delanalysen vedrørende grønlandere i Danmark har der været fokuseret på tre forskellige grupper af personer:

1. Førstegenerationsgrønlandere. De er defineret som personer født i Grønland, bosat i Danmark, og hvor mindst en af forældrene er født i Grønland.
2. Andengenerationsgrønlandere. De er defineret som børn af førstegenerationsgrønlandere, født enten i Grønland eller Danmark, og bosat i Danmark.
3. Den tredje gruppe består af grønlandere, som er flyttet til Danmark i løbet af 2007-2008. I analysen er denne gruppe opdelt i to undergrupper. Dels gruppen af personer op til og med 40 år, og dels gruppen ældre end 40 år.

Som det fremgår af oversigten (Figur 20), er der markante forskelle mellem gruppen af nytilkomne og både første- og andengenerationsgrønlandere. Næsten halvdelen af den tredje gruppe har jævnlige eller hyppige overvejelser om at flytte til Grønland, mens det kun er godt 30 % for såvel førstegenerationsgrønlandere som andengenerationsgrønlandere. I alt er det under 5 %, som ofte gør sig disse overvejelser.

Når det gælder de nye aktiviteter, anfører langt hovedparten, at de nye aktiviteter ingen indflydelse vil have på deres eventuelle beslutninger vedrørende flytning. For både første- og andengenerationsgrønlandere drejer det sig om over 90 % af respondenterne, der ikke anser den slags aktiviteter, som måtte komme på tale, for at virke tiltrækkende. For gruppen af nytilkomne er den positive holdning markant større, idet mere end 12 % faktisk angiver, at muligheden vil påvirke beslutningsprocessen.

Selv om interessen er moderat, er det ikke desto mindre en samlet gruppe på omkring 1.100 mennesker, som, når vi opregner fra besvarelser til den samlede gruppe, som gennem undersøgelsen viser en vis interesse for aktiviteterne og, som måtte være påvirkelige med hensyn til eventuelt at flytte tilbage til Grønland for at blive involveret i de nye aktiviteter.

Figur 20. Overvejer at flytte til Grønland.

Har planerne om minedrift, et aluminiumsværk og andre store projekter indflydelse på, om du vil flytte eller ej?					
ALLE		Alle, antal			
Gruppe	Ja	Nej	Svarer ikke	Ved ikke	I alt
Første generation	350	4930	5	56	5341
Anden generation	601	7702	0	120	8423
2007-2008 op til 40 år	95	489	0	16	600
2007-2008 ældre end 40 år	47	465	0	8	520
I alt	1093	13586	5	200	14884
Alle, procentvis fordeling					
Første generation	6,6	92,3	0,1	1,0	100
Anden generation	7,1	91,4	0,0	1,4	100
2007-2008 op til 40 år	15,8	81,5	0,0	2,7	100
2007-2008 ældre end 40 år	9,0	89,4	0,0	1,5	100
I alt	7,3	91,3	0,0	1,3	100
MÆND					
Mænd		Mænd, antal			
Gruppe	Ja	Nej	Svarer ikke	Ved ikke	I alt
Første generation	220	1637	0	5	1862
Anden generation	357	3287	0	71	3715
2007-2008 op til 40 år	63	150	0	8	221
2007-2008 ældre end 40 år	24	126	0	0	150
I alt	664	5200	0	84	5848
Mænd, procentvis fordeling					
Første generation	11,8	87,9	0,0	0,3	100
Anden generation	9,6	88,5	0,0	1,9	100
2007-2008 op til 40 år	28,5	67,9	0,0	3,6	100
2007-2008 ældre end 40 år	16,0	84,0	0,0	0,0	100
I alt	11,2	87,4	0,0	1,4	100
KVINDER					
Kvinder		Kvinder, antal			
Gruppe	Ja	Nej	Svarer ikke	Ved ikke	I alt
Første generation	130	3292	5	52	3479
Anden generation	243	4415	0	49	4707
2007-2008 op til 40 år	32	339	0	8	379
2007-2008 ældre end 40 år	24	339	0	8	371
I alt	429	8385	5	117	8936
Kvinder, procentvis fordeling					
Første generation	3,7	94,6	0,1	1,5	100
Anden generation	5,2	93,8	0,0	1,0	100
2007-2008 op til 40 år	8,4	89,4	0,0	2,1	100
2007-2008 ældre end 40 år	6,5	91,4	0,0	2,2	100
I alt	4,8	93,8	0,0	1,3	100

Figur 21. Større projekters indflydelse på, om man vil flytte.

Hvilke erfaringer har man med den slags projekter andre steder?

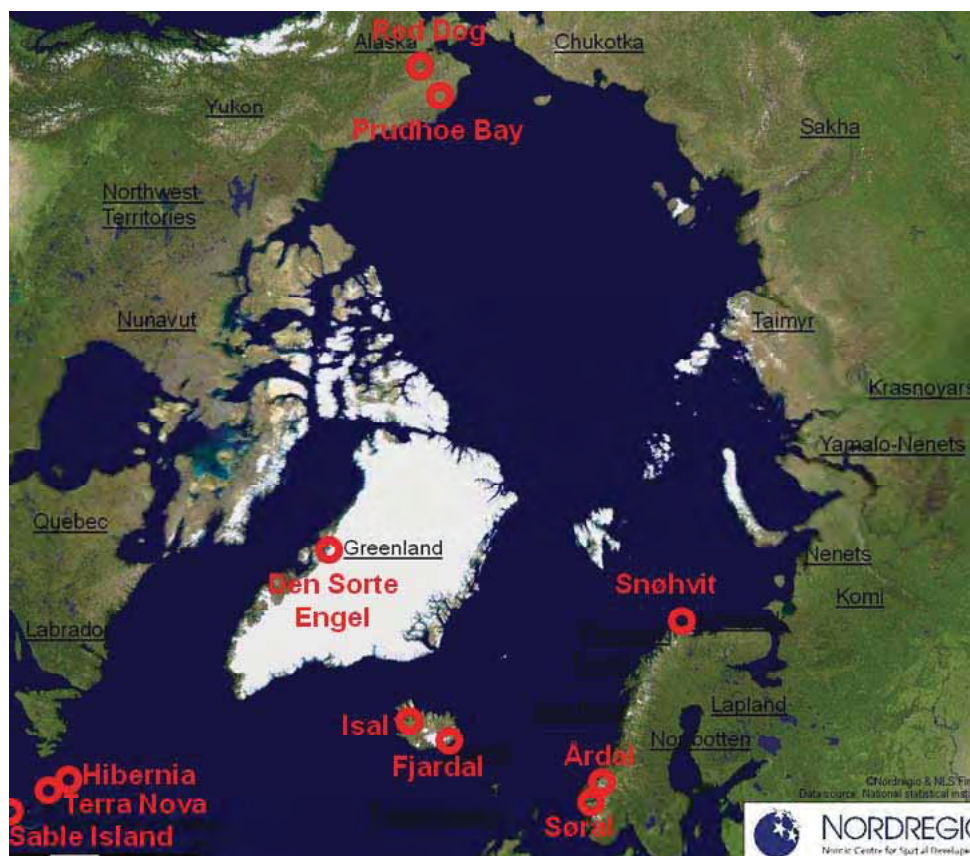
De aktiviteter der planlægges i Grønland er ikke førstegangsaktiviteter i globalt perspektiv. Disse aktiviteter er foregået i andre sammenhænge. De kendes til dels i Grønland men i højere grad uden for Grønland under omstændigheder, der er mere eller mindre sammenlignelige med situationen i Grønland. Det er derfor særdeles relevant at gennemføre en indsamling af erfaringsmateriale fra disse sammenhænge. Der er således gennemført to sæt analyser. Der er gennemført dels en analyse på baggrund af materiale fra Grønland, dels en analyse ud fra materiale fra en serie af udvalgte projekter inden for det cirkumpolare område. Kortet overfor viser placering af de projekter, som vil blive nævnt.

Erfaringsmateriale fra Grønland vedrørende minedrift er af meget varieret kvalitet. Mest detaljeret materiale findes i forhold til "Den Sorte Engel", og det er materialet herfra, som udgør hovedgrundlaget for analysen.

I forbindelse med overvejelserne om etablering af en aluminiumssmelter står Grønland over for en række grundliggende spørgsmål, som har været rejst i andre lande, hvor man har ønsket at satse på tilsvarende produktioner eller på andre

projekter i stor skala. Sådanne projekter stiller samfundet overfor en række problemstillinger. Noget af det, der er karakteristisk for situationen i Grønland, er, for det første, betingelserne for interaktion mellem de enkelte arbejdsmarkeder. For det andet er det deres relative størrelse. For det tredje er det deres placering i, hvad man ofte karakteriserer som tyndt befolkede områder. Derfor er disse parametre også vigtige, når man søger situationer, der skal være sammenlignelige. Det betyder, at udvalget af mulige virksomheder bliver meget begrænset, hvis man udelukkende søger efter aluminiumssmeltere.

I den foreliggende analyse er der derfor set på udvalgte virksomheder inden for såvel råstof-, energi- og aluminiumsproduktion. Eksemplerne er hentet fra det cirkumpolare område, mere præcist Island, Canada, Norge og Alaska, og der er tilstræbt et udvalg af aktiviteter, som befinder sig på forskellige stadier i deres livscyklus, for herigennem at få mulighed for at få dette perspektiv med ind i analysen. Samtidig er der tale om en meget forskellig vægtning af de enkelte eksempler. Ikke desto mindre kan der peges på enkelte erfaringer som bør indtænkes i planlægningen i Grønland:

Figur 22: Placering af de anvendte eksempler.

- Helt afgørende for de økonomiske konsekvenser har i de fleste eksempler været satsningen på subcontracting og outsourcing af drifts- og vedligeholdelsesaktiviteter.
- Både subcontracting og outsourcing har i flere tilfælde skabt grundlaget for etablering af andre typer af produktionsvirksomhed, ligesom et bredt udbud af drifts- og vedligeholdelsesaktiviteter har været en afgørende faktor i tiltrækning af andre aktiviteter.
- Hvor anlægsfasen ofte har været baseret på arbejdskraft udefra og dermed ringe lokal påvirkning, så har driftsfasen oftest haft væsentlige socioøkonomiske konsekvenser for lokalsamfundet.
- En positiv regional effekt har været decentralisering af uddannelsesinstitutioner med tilknytning til de nye aktiviteter.
- Det har vist sig, at arbejdsstyrken ikke er så mobil, selv om folk som udgangspunkt har ytrret interesse for mobilitet i form af pendlingsbaserede ansættelser.
- Forestillingen om, at aktiviteter med pendlingsmulighed kan bidrage til bygdens lokaløkonomi, står i flere af eksemplerne i modsætning til erfaringer, som peger på, at gode indtægter øger mobiliteten og dermed vandring fra bygder mod uddannelsesstilbud, som kan sikre minearbejdernes børns fremtid.
- Et problem i opstartfasen har været såkaldte "gold diggers", d.v.s. personer som i startfasen kommer til virksomheden for at tjene hurtige penge, eksempelvis ved at tilbyde serviceydelser "på afstand", d.v.s. vælge ikke at flytte til stedet, men bo midlertidigt indtil der er tjent tilstrækkeligt med penge, og derefter forlade stedet.
- Omlægning af teknologi resulterer som regel i et reduceret arbejdskraftsbehov og kræver derfor god planlægning.

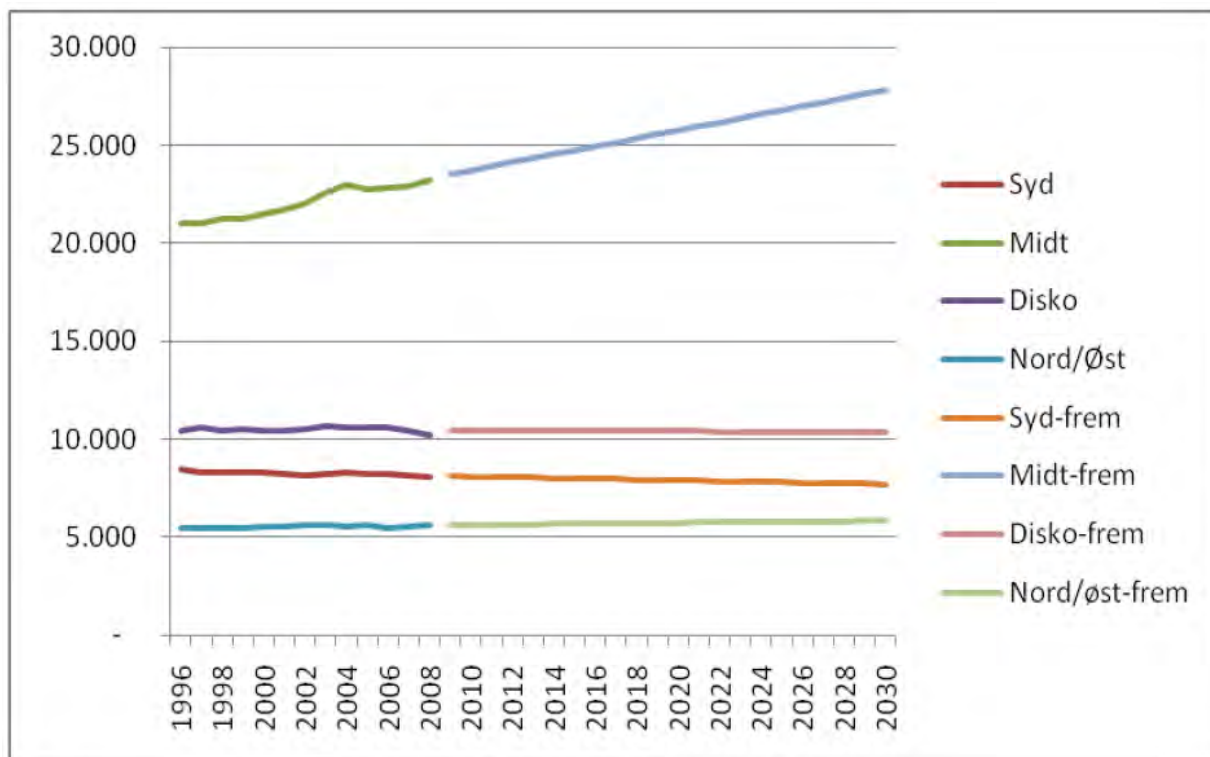
Hvilke prognoser kan man opstille for Grønland?

På graferne overfor (Figur 23 og 24) er fremlagt en simpel prognose for befolkningsudviklingen i de regioner der har været benyttet i analysen. Det er en prognose baseret på udviklingen inden for de nøgleparametre, der har været brugt i analysen, hvilket vil sige køn, fødested, fordeling på bostederne byer og bygder, samt fordeling på regioner.

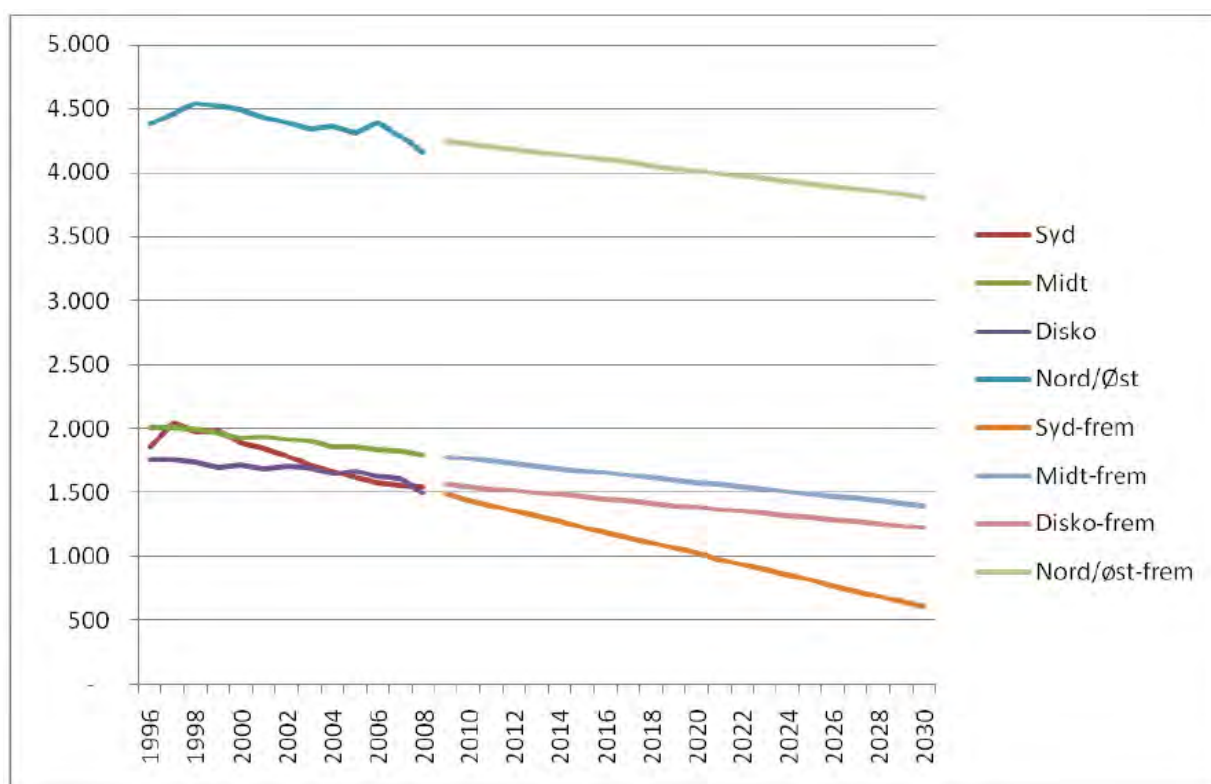
Fremskrivningen er, som det fremgår, lineær. Denne type af fremskrivning kan man stille flere spørgsmålstejn ved. Først og fremmest gælder det, at den er baseret på, at den nærmeste fremtid rent befolkningsmæssigt vil udvikle sig sådan, som den har gjort det hidtil.

Der er derfor flere grunde til at se på andre fremskrivningsmuligheder, blandt andet det forhold at store nye aktiviteter, såsom bygning af et aluminiumsværk, vil medføre drastiske ændringer i befolkningsstrukturen og dermed i udviklingstendensen.

I hovedrapporten samt i de bagved liggende rapporter vises flere forskellige modeller til fremstilling af prognoser. De viser forskellige variationer med hensyn til detaljer. Det helt generelle mønster afviger dog ikke afgørende fra de resultater, som den simple model her giver.

Figur 23: Sempel lineær fremskrivning af bybefolkningen i regionerne.

Figur 24: Sempel lineær fremskrivning af bygdebefolkningen i regionerne.

Undersøgelserne

Udgangspunktet for undersøgelserne har i første række været diskussionerne om de mulige konsekvenser af en række påtænkte projekter inden for storskala produktion af råstoffer. Det er eksempelvis planerne om etablering af nye miner, produktion af aluminium, og udvinding af kulbrinter. Det drejer sig ikke mindst om spørgsmål vedrørende de mulige befolkningsmæssige konsekvenser, som sådanne projekter kan vise sig at få. Herunder er interessant at vide noget om, hvorvidt projekterne på sigt kan vise sig at bidrage til væsentlige omstruktureringer i det grønlandske samfund.

Formålet med undersøgelserne er for det første at beskrive befolkningens flytningsmønstre og -vaner. For det andet undersøges også befolknings holdninger til det at flytte, relationer til deres hjemsteder og til muligheden for at flytte andre steder hen. På baggrund af undersøgelserne rejses der i rapporten eksempelvis spørgsmål såsom:

- Hvem er mest mobile?
- Hvilken rolle spiller eksempelvis køn, alder og indkomster for mobiliteten?
- Har familiestrukturen nogen indflydelse på flytningsmønstrene?
- Hvorfor er der nogen som er meget mobile, mens andre vægrer sig mod at flytte?

- I hvor høj grad kan iværksættelse af nye aktiviteter tiltrække tilstrækkelig med grønlandsk arbejdskraft?
- Betyder flytningen til de nye aktiviteter omvendt, at man risikerer at trække vigtige ressourcer ud af andre erhverv og andre regioner?
- Hvilke bosætningsmæssige konsekvenser kan ændringer i flytningsmønstrene ende med at få for det grønlandske samfund set under ét?

Den rapport som den foreliggende oversigt er baseret på, er tilgængelig for offentligheden på mobilitetsprojektets hjemmeside fra den 18. januar 2010. Rapporten sammenfatter resultaterne af fire forskellige delrapporter med fokus på mobilitet i Grønland samt en femte rapport, som ser på erfaringer med tilsvarende projekter i andre lande og under sammenlignelige omstændigheder. Som basis for den foreliggende sammenfattende rapport ligger der således mere omfattende baggrundsrapporter inden for hvert af analysefeltene, som på en række punkter går yderligere i dybden med deleanalyserne og, som desuden fremlægger et supplerende materiale både på de kvantitative og de kvalitative områder. Baggrundsrapporterne vil være tilgængelige på projektets hjemmeside fra 1. februar 2010.

Metoderne

Der er gennemført i alt fem forskellige analyser, som hver især bidrager med unikt materiale til den samlede analyse af mobilitet i Grønland. Samtidig bibringer analyserne med en række unikke muligheder for at forstå mobiliteten i sin totalitet.

Den første analysedel er en registerbaseret analyse af de registreringer, der findes af befolkningens flytninger i Grønland i perioden 1996 til 2006. Analysen er baseret på befolkningsregistrene, der findes på Grønlands Statistik. I denne analyse ses der på hvorfra, hvortil, og hvor ofte personer i Grønland er flyttet. Der ses desuden på, hvem det typisk er, der flytter, og hvordan deres køn, alder, familieforhold, indkomstforhold samt andre sociale og økonomiske faktorer kan bidrage til at forstå hvorfor og hvordan de flytter.

Den anden analysedel er en spørgeskemaundersøgelse blandt et repræsentativt udvalg af den grønlandske arbejdsstyrke på i alt 1559 personer. Disse personer er udvalgt på en sådan måde, at de er repræsentative for køn, fødested og bosted inden for en række hovedregioner i Grønland (Figur 25). I de spørgsmål, der er blevet stillet, er der, ud over generelle spørgsmål vedrørende eksempelvis kvalifikationer og tilhørsforhold, blevet fokuseret på de adspurgtes ønsker, mål og interesser i forhold til enten en fremtid på deres nuværende bosted eller en mulighed for at flytte og i givet fald bosætte sig alene eller med sin familie et andet sted i Grønland. Der spørges desuden til viden om en række af de nye aktiviteter, herunder om hvorvidt man ser disse aktiviteter som tiltrækkende muligheder i fremtiden. For denne anden analysedel spiller spørgsmålet om køn, alder, familieforhold, indkomst og andre faktorer også en væsentlig rolle i analysen.

Den tredje analysedel har fokuseret på en lille gruppe på 177 personer, som har været udvalgt til at indgå i en mere dybtgående

interviewundersøgelse, hvor der er blevet spurgt ind til detaljer vedrørende holdninger og ønsker til fremtiden. De adspurgte har alle været deltagere i spørgeskemaundersøgelsen (= den anden analysedel), og gennem interviewene har det været muligt at gå i dybden med mange af de personlige spørgsmål, som ofte er udslagsgivende for, om man vælger den ene eller den anden løsning i forhold til fremtidsperspektiverne, men som ikke umiddelbart lader sig afsløre gennem et spørgeskema. I interviewene har spørgsmål om eksempelvis tilknytningsforhold til bostedet, personlige præferencer i forhold til fremtiden, familiens rolle som samlingspunkt, lokale og regionale netværker m.m. spillet en afgørende rolle.

Den fjerde analysedel omhandler grønlandere bosat i Danmark, og har været gennemført i tæt praktisk samarbejde med den Nordatlantiske Gruppe i Folketinget i Danmark. Formålet med analysen har været at se på spørgsmål såsom relationerne til henholdsvis Grønland og Danmark, betydningen af generationstilhørsforholdet samt tilknytningen til en given social gruppe for relationerne til Grønland og det grønlandske samfund. Som et særligt led i denne analyse har der været set på spørgsmålet om den rolle, som de nye økonomiske aktiviteter i Grønland har på denne gruppes fremtidige mobilitet. Hvad er afgørende for, om man vælger at flytte til Grønland eller at vedblive bosat i Danmark, og på hvilke måder vil muligheden for nye jobs i Grønland få indflydelse på deres fremtidige bosætningsplaner?

En femte analysedel har set på erfaringer med opbygningen af større projekter inden for råstof- og energiudvinding samt produktion af aluminium. Analysen har set på de konkrete forløb fra etablering til produktion og i enkelte tilfælde også til afvikling, men har desuden lagt vægt på at se på sammenhængen mellem, på den ene side hvilke forventninger man på

forhånd havde vedrørende konsekvenserne af opbygningen af produktionsvirksomheden, og på den anden side hvilke faktiske konsekvenser, som man efterfølgende har kunnet konstatere. Et andet element i denne del af analysen har været spørgsmålet om inddragelsen af lokalsamfundet i planlægningen af processen og den betydning, som en sådan inddragelse har haft på såvel kort som lang sigt.

Ud fra disse fem delanalyser giver rapporten afslutningsvis en sammenfatning i forhold til en række scenarier for de mulige konsekvenser for befolkningsstrukturen i Grønland både uden og med inddragelse af de nye aktiviteter, som i fremtiden kan vise sig for udviklingen i Grønland. Den følgende opsummering lægger fokus på

hovedtrækkene i de fire første delanalyser, som specifikt ser på mobiliteten i Grønland.

Ud over det særdeles omfattende materiale der fremlægges gennem rapporterne skal desuden nævnes at der gennem arbejdet med analyserne er blevet oparbejdet et enestående materiale. For det første er der tale om en af de mest omfattende kombinerede spørgeskema- og interviewundersøgelser gennemført i Grønland, med fokus på befolkningens perspektiver på fremtiden. Desuden er det lykkedes at få samkørt de grønlandske uddannelsesregistre med de danske, således at der for første gang foreligger et samlet register over uddannelsessituationen for den grønlandske befolkning uafhængig af om uddannelsen er erhvervet i Danmark eller i Grønland.

De fire niveauer af stratificering				Gruppens størrelse	Minimum antal
Født i Grønland (FIG)	Syd	By	Mand	2.544	65
			Kvinde	2.345	65
		Bygd	Mand	503	59
			Kvinde	397	57
	Nord/Øst	By	Mand	1.665	64
			Kvinde	1.558	64
		Bygd	Mand	1.365	64
			Kvinde	1.157	63
	Midt	By	Mand	6.567	66
			Kvinde	6.346	66
		Bygd	Mand	586	60
			Kvinde	509	59
	Disko	By	Mand	3.254	65
			Kvinde	2.961	65
		Bygd	Mand	521	59
			Kvinde	427	58
Født uden for Grønland (FUG)	Periferi	By	Mand	500	59
			Kvinde	244	53
		Bygd	Mand	82	37
			Kvinde	29	20
	Center	By	Mand	2.377	65
			Kvinde	1.241	63
		Bygd	Mand	120	43
			Kvinde	48	28
			I alt	37.346	1.367

Figur 25. Oversigt over de fire niveauer af stratificering, der er brugt i spørgeskemaundersøgelsen i den anden analysedel. Periferi er defineret som følgende af de gamle kommuner: Nanortalik, Qaqortoq, Narsaq, Paamiut, Uummannaq, Upernavik, Qaanaaq, Ittoqqortoormiit, Ammassalik.

Opfølgning

De foreliggende rapporter vedrørende mobilitet i Grønland udgør en første samlet kortlægning af denne vigtige problematik, og bidrager med vigtige samfundsmæssige informationer som vil være af stor betydning for de beslutninger som skal tages vedrørende de nye økonomiske aktiviteter i tilknytning til aluminiumsproduktion, minedrift og olieudvikling.

Det er samtidig en væsentlig statusopgørelse som fungerer som et "baseline" for fremtidige undersøgelser på feltet. Det fulde potentiale af undersøgelsen udnyttes for alvor når den opfølges med visse mellemrum, og derigennem muliggør en løbende monitorering af denne væsentlige planlægningsparameter.

Endelig skal det fremhæves at der i arbejdet med rapporten har der været rejst en række væsentlige spørgsmål som bør tages i betragtning fremover, og herunder kan der umiddelbart peges på følgende:

- Hvilke afledte investeringer vil den forventede mobilitet give anledning til, og hvilke afledte driftsudgifter og ændringer i indtjeningsgrundlag – på kort og langt sigt i forskellige sektorer?
- Hvilke sociale og kulturelle problemstillinger er det relevant at være opmærksom på i den forbindelse, og hvordan kan disse søgt imødegået?

